

Társadalmi,
irodalmi, művészeti,
sport, gazdasági
és egyéb
vegyes rovatokkal.

MEGJELENIK
1884. januártól
minden kedden.

SZEMLE

VEGYESTARTALMU HETILAP

ILLUSZTRÁLT GAZDASÁGI ÉS SPORTROVATOKKAL

Előfizetési árak:
Negyedévre... 2 frt 50
Fél évre 5 —

Előfizetések és levelek
a «Szemle» szerkesztő-
ségi és kiadóhivatalába
BUDAPEST
Váci-körút 17. sz. a.
küldendők.

Első évfolyam. 2-ik sz.

SZERKESZTŐK:
Gróf ZICHY IMRE, BALÁZS SÁNDOR és Gróf KREITH BÉLA.

Budapest, 1883. decz. 20.

A „Szemle“ t. olvasóihoz.

Jelen számunkkal újra a nagy közönség ítélete alá bocsátjuk a «Szemlé»-t.

Nyugodtan hiszszük, hogy sikerült célunkat megvilágtani és szemlélhetővé tenni.

Célunk, röviden, az, hogy oly hetilapot adjunk, mely azokra nézve, a kik nem szeretik idejük nagy részét az összes jelentékenyebb bel- és külföldi hírlapok elolvasásával tölteni, **sok más irodalmi, társadalmi hir- és szaklapot teljesen pótoljon.**

A «Szemle» önálló, független hetilap. **Társadalmi, szépirodalmi** rovatait jeles írók eredeti dolgozatai gazdagítják. **Sport-rovata,** érdekesen **illusztrálva,** oly terjedelmes és élénk, hogy az összes külföldi sport-lapokat ugyszólván nélkülözhetőkké teszi.

Hasonló gonddal állítjuk össze **közgazdasági** rovatunkat. Közgazdasági vezéreszménk, hogy nemzetünkben a praktikus vállalkozási szellemet fokozzuk és különös sulyt fektetünk arra, hogy oly dolgokhoz szóljunk, melyek Magyarország legintelligensebb közönségét s különösen nagyobb birtokosainkat érdeklik. A modern gazdaság vivmányait **illusztrációkkal** is fogjuk ismertetni.

E négy főrovat mellett a «Szemle» még körülbelül **húsz apróbb rovatot** nyit, melyek tájékoztatnak a világ összes eseményeiről. Az udvar, a főrendiház és képviselőház, az **egyház és hadsereg,** az egyletek és társulatok, a **nemzeti kaszinó és országos kaszinó,** a tudomány és irodalom, a művészetek és színházak, a zene, a közlekedés, ipar és kereskedelem, a divat és a politika minden mozgalmának, egész belső életének hű tükrét képezik e rovatok, melyek vegyes közleményeikkel mindent felölelnek, a mi nyilvánosság elé tartozik.

Bátran elmondhatjuk, hogy **ilyen összeállítású univerzális lap még nem jelent meg magyar nyelven.**

Reméljük, hogy ezek az újítások megnyerik a nagy közönség osztatlan tetszését és a «Szemle» úgy elterjed és megszilárdul, hogy a magyar nemzet szellemi harcában kibontott lobogójával diadalmasan küzdhet a magyar nemzetiség nagy érdekei mellett.

A Szemle előfizetési pénzeit nem 1883. decz. 1-től (mint előbbi számunkban jeleztük), **hanem 1884. január 1-től számítjuk,** vagyis a Szemle 1-ső évfolyama és rendszer megjelenési ideje 1884. január 1-én kezdődik.

A szerkesztőség.

A magyar főrendek.

Az események igazolták azt az állításunkat, hogy a főrendiházra, még pedig oly alakban, hogy az a született törvényhozók, az egyházi és zászlós méltóságok testülete legyen, *nemzeti* szempontból rendkívül nagy szükség van, és hogy a magyar főnemességről a hírlapokban immár rendszeresen hirdetett kishitű vádak részben nagyon túlzottak, részben teljesen alaptalanok.

Ime, alig pár napja, hogy a főrendiház hatalmas jelét adta létezésének és önállóságának!

Nem akarunk a főrendiház által elvetett törvényjavaslat politikai jelentőségére ez alkalommal megjegyzést tenni. Sietünk azonban hangsúlyozni, hogy — a szőnyegen forgott tárgyat figyelmen kívül hagyva — pusztán maga a tény: azaz erő, melyet a főrendiház kifejtett, megdönthetetlen tanúságot tesz a főrendiház egészséges szervezetéről és a magyar főrendi osztály öntudatoságáról.

A hírlapok csaknem kivétel nélkül fölhasználták a ritkán kínálkozó zajos alkalmat arra, hogy ellenszenvüket a főrendiház jelenlegi állapota s különösen a magyar arisztokrácia iránt nyíltan kifejezzék.

Minden oldalról hallottuk a sajtó hangos követelését, hogy a főrendiházat reformálni kell, még pedig olyformán, hogy azt felsőházzá változtatva, ki kell venni a döntő befolyást az egyház és a született törvényhozók kezéből.

Ehhez a reformálási szándékhoz ily irányban egyelőre nincs szavunk.

De az újságok, a pillanatnyi fölindulás hatása alatt, megfélemlkezve az igazságról, nem átalították a magyar főrendek, kivált a fiatalabbak ellen azt a vádat is emelni, hogy az egész mozgalmat kicsinyes személyi ellenségeskedés miatt, sőt némelyek hivatásuk komoly fölfogásáról egészen megfélemlkezve, csak is nagyúri szeszélyből rendezték.

Ez a vád a megengedett politikai támadás küzdő-homokján messze túlcsap s oly nagy fontosságú *társadalmi kérdés,* hogy, ha csak a legparányibb alapja is volna, magyar hazafinak az arisztokrácia fönségébe, tiszteletreméltó nemes tradícióiba vetett bizalmát végkép megingathatná.

Szerencsére azonban a vád nem alapos. Sőt még csak nem is következetes. Mert a lapok először a miatt sopánkodnak, hogy a főrendiháznak körülbelül 700 tagja közül rendszeren alig 30—40 érdeklődik a törvényhozás ügyei iránt. Azután pedig azt veszik zokon, hogy most még is

félbeszakították megszokott foglalkozásaikat és tömegesen bevonultak a múzeumi palotába tüntetni.

Az a «tüntetés!» Furesa logikája némely politikusoknak — hogy mihelyt valaki kedvük ellen foglal állást, arra sietnek rásütni a bélyeget, hogy azt nem elvből, nem meggyőződésből teszi: hanem apró személyi okoknál fogva — tüntet.

Aztán az a «megszokott foglalkozás»! Keserű hangon szemükre hányják az arisztokrácia tagjainak, hogy jockey-klubokból, róka-vadászatokról, kaszinóból, szóval megszokott foglalkozásaik köréből gyűltek össze. Valóban nevetségessé kezd válni ez a rendszeres hajsza, mely rossz néven veszi, hogy a főúr nem sóvárog a szatócs élvezetei, szórakozásai után! Eszükbe se jut meggondolni, hogy a főúrnak főlhánt foglalkozásaik igen gyakran nemzeti, társadalmi és nemzetgazdasági fontos tényezők.

Egyáltalán a társadalmi izgatás a főrendi osztály ellen egy idő óta valódi sportja a közönség egy részének, mindenek daczára azonban a főrendi osztály nemcsak hogy él: de izmosodik és fejlődik.

A harcok, a megpróbáltatások edzik a magyar főnemességet; nemzeti átalakulásainkban az ősi vonásokat szeplőtlenül megőrizni az ő hivatása.

Főrendiházunk s a magyar nemesség.

Lapunk első számának hasonló című s a magyar nemesi osztály szerepköréről szóló cikkében a főrendiház küszöbön álló reformálásáról megemlékezvén, egyebek közt a következőket irtuk:

«A nélkül, hogy a magyar nemesi osztályból új rendiséget, kiváltságos kasztot akarnánk csinálni, csak azt óhajtjuk erősen és határozottan, hogy a magyar nemességnek törvényhozásunk felsőházában az arisztokrácia mellett szintén képviselői legyenek.

«Minden törvényhatóság legalább két-három választott nemes által legyen képviselve. Ezt követeli a magyar alkotmányos lét munczipális és önkormányzati szelleme. A nemesség felsőházi küldötteit a törvényhatósági bizottmányok tagjai válasszák ugyan; de a választásoknál a virilisekkel egyenlő szavazatjoggal birjon minden magyar nemes ember, egyéb minősítvény megkivánhatósága nélkül.»

Az eszme, melyet e sorokban szerényen fölvetettünk, azóta különös véletlenség akaratóból oly hatalmas támogatóra talált, minőre őszintén megvallva, távolról sem mertünk volna számítani.

Maga Kossuth Lajos nyilatkozott e tárgyról, Ungmegye alispánjához irt s december 10-éről kelt levelében, tehát mintegy két héttel cikkünk megjelenése után.

A nagyfontosságú levél a megyei közélet hanyatlásának elszomorító jelenségeivel s következményeivel foglalkozván, egyik pontjában a következőket olvashatjuk:

«.....Nemcsak kívánatos, hanem a képviseleti rendszernek és a magyar alkotmányosság szellemének logikai követelménye is, hogy a munczipiumok, mint az intézvényes önkormányzat alkotmányos szervei a törvényhozásban egyenesen is részeltetve legyenek. Erre meg van az alkalom a felsőház reformjában, a minek szüksége maga a főrendiház által is el van ismerve.»

Egy másik pont így szól:

«.....Én erősen meg vagyok győződve, hogy ha a munczipiumok ezt a reformeszmét erélyesen fölkarolják, s minden oldalról megvitatva, szellőztetve, a nemzet előtt folyvást világosságban tartják, ha többet nem is, annyit mindenesetre ki lehetett volna vinniök, hogy a törvényhatóságok főispánjainak helyét a törvényhatóságok követői foglalják el a felsőházban.»

Végül pedig Kossuth a következő megjegyzést teszi:

«.....A jelzett részleges reform annyira mérsékelte, annyira nem sérti semmi különleges osztály érdekét s mondhatnám, oly szababelvű konzervatív, hogy talán még most is keresztülvihető volna, ha a munczipiumokban a közönyt eleven érdeklődés váltaná föl.»

Sajnáljuk, hogy térszüke miatt az egész levelet nem tehetjük közzé, mert annak minden sorából az a következtetés olvasható ki, hogy a rendi szervezet eltörlése után beállott közéleti közöny megszűnése csak a régi elemeknek, a nemességnek bizonyos politikai jogokban való részeltetésével remélhető.

Szóval, abban a szerencsés helyzetben vagyunk, hogy konstatálhatjuk, miszerint az általunk fölvetett eszmét Kossuth Lajos a legmelegebben pártfogolja.

Álljon itt befejezésül ez a nyilatkozata is:

«Engem nem elégíthet ki az ily korlátolt reform, mert én a két kamarai rendszernek csak oly feltétel alatt vagyok barátja, hogy mind a két ház képviseleti alapra legyen fektetve, a magyar felsőházat tehát egészen a törvényhatóságok közgyűlései által választott szenátusnak óhajtánám...»

A magyar csendőrség szervezetéről.

A Tisza-kormányzatnak egy igen jelentékeny intézménye immár tényleg életbe lépett, a magyar csendőrség szervezete be van fejezve. A megyei pandur intézmény megszünt lenni.

Alkalmoszerűnek, de sőt szükségesnek tartjuk, hogy igen tisztelt olvasóink is minél jobban megismerjék a magyar csendőrséget, mint olyat, a mely mától kezdve hazai közbiztonságunk és törvényeinknek hivatva leend minden tekintetben éber őre lenni.

A magy. kir. csendőrség egy katonai őrtest és áll 7 csendőr kerületi parancsnokságból. Az egyes parancsnokságok római számmal vannak jelezve és a következő területeket foglalják el, u. m.: Az I. számú csendőr parancsnokság elfoglalja az erdélyi részeket 15 megyével és 15 szab. kir. várossal, ezen parancsnokság székhelye Kolozsvár.

A II. sz. csend. parancsnokság a Tiszán inneni és túli részeket foglalja el 7 megyével és 9. szab. kir. várossal, székhelye Szeged.

A III. sz. csend. parancsnokság elfoglalja a Dunán inneni részeket, 7 megyével és 4 szab. kir. várossal, székhelye Budapest.

A IV. sz. csend. parancsnokság Magyarországészakkeleti részeit foglalja el 13 megyével és 2 szab. kir. várossal, székhelye Kassa.

Az V. sz. csend. parancsnokság kiterjed Magyarországészaknyugati részeire 15 megyével és 4 szab. kir. várossal, székhelye Pozsony.

A VI. sz. csend. parancsnokság a Dunántúli részeket foglalja el 10 megyével és 4 szab. k. várossal, székhelye Székesfehérvár.

A VII. sz. csend. parancsnokság magában foglalja a horvát,

szlavon részeket és a polgárosított határőrvidéket, székhelye Zágráb.

Az I., II., III., IV., V., VI. és VII., számú cs. parancsnokságok egyenként meghatározott számú szárnyakra, a szárnyak ismét több vagy kevesebb szakaszra, a szakaszok pedig meghatározott számú őrsökre tagozódnak; a terület nagysága és a létező közbiztonsági viszonyokhoz képest a szárnyak, szakaszok és őrsök száma a szükséghez képest emelhető.

Minden csendőr parancsnokság élén egy törzstiszt áll mint parancsnok, a ki lehet őrnagy, alezredes, vagy ezredes. A szárnyakat századosok, a szakaszokat főtisztek t. i. hadnagy, főhadnagy vagy századosok, és az őrsöket altisztek, t. i. őrmesterek, vagy őrzetők parancsnokolják.

Minden csendőr parancsnokság törzsének egy katonai és egy gazdaszat-kezelési (számvivői) osztálya van, előbbi egy I-ső és egy II-sod segédtiszt (Adjutant) utóbbit egy számvivő tiszt vezeti; mindkét osztályhoz az iktatói, kiadói, irnoki teendők végzésére meghatározott számú csendőr altisztek (rendszerint őrmesterek) vannak beosztva, illetve rendszeresítve.

A hét csendőr parancsnok mindenike mellé parancsnoki helyettesül 1—1 százados vagy törzstiszt van beosztva, ki a parancsnokot esetről-esetre helyettesíti.

Az Ő Főlsége által kinevezett s jelenleg működő csendőr parancsnokok és helyettesei a következők:

Az I-ső sz. csendőr parancsnokság: Beauforti báró du Mont Várhegyi Lajos csendőr őrnagy és a katonai érdemkereszt tulajdonosa, helyettese Patay András csendőr őrnagy.

A II-ik számúnak: Neugeboren Gusztáv csendőr ör-

nagy és a Ferencz-József rend lovagja, helyettese báró Földvári Lajos csendőr őrnagy és cs. kir. kamarás.

A III-ik számúnak Török Ferencz csendőr ezredes, a vaskorona rend lovagja és a katonai érdemkereszt tulajdonosa, helyettese Stesser György csendőr százados.

A IV-ik számúnak: Tisóczky László csendőr alezredes és a Ferencz József rend lovagja, helyettese Ujhegyi Béla csendőr százados.

Az V-ik számúnak: Westerstetteni gróf Beckers Alfons csendőr őrnagy és cs. kir. kamarás, helyettese Lukács Mózes csendőr százados.

A VI. számúnak: Sönsér Nándor csendőr őrnagy; helyettese Haller Béla csendőrszázados.

A VII. számúnak: Kirchenau lovag Bründl Károly csendőr ezredes, a vaskorona rend lovagja és katonai érdemkereszt tulajdonosa, helyettese Ljubinkovics Áron csendőr alezredes és a Ferencz-József rend lovagja.

A m. k. és horvát-szlavon csendőrség jelenlegi tiszt létszáma áll 11 törzstiszt- és 121 főtisztből, míg a legénység létszáma 6300 főre tehető.

Minden tiszt parancsnok 15—20 őrsöt parancsnokolván, tartozik azokat minden negyed évben egyszer megsejmelni s meggyőződni, hogy az egyes őrsök köteleimnek pontosan eleget tesznek-e? Minden egyes őrs helyes, vagy szabálytalan működéseért első sorban a szakasz parancsnok lévén felelős előjáró parancsnokainak.

Az V. és VI. számú csendőr parancsnokságok alosztályai és legénysége már f. év december 1-ével elfoglalták állomás helyeiket, hivatalos működésüket azonban a törvény értelmében csak is 1884. január 1-ére virradólag kezdetik meg.

Katona Béla.

I R O D A L O M.

Móré Lajos kincse.

— Legifjabb gróf TELEKI SÁNDOR-tól. —

Végbement az esketés, aztán levették a kis Tarr Kati fejéről a pártát és eltették jó helyre a tulipántos láda fenekére; jó lesz a jövő nézedéknek. A falu lecsendesedett, mint a tenger a vihar után, csak egy-egy ember emlegette a lakodalmat, egy pár ember irigyelgette a Móré Lajos boldogságát. Nuczuly cigány is félrelökte a vonót és vályogot vetett a nagy réten, elábrándozva a töméntelen pálinkán, melyet részben látott, részben elfogyasztott.

Minden a régi maradt, hanem Móré Lajoson nagy változás esett. Házasság ember lett! Ura a legszebb lánynak, kit ő tartozik megvédeni, ellátni s ki az elhullatott verejtékért hangos kacagással, forró szerelemmel fizet; az a szerelem meg olyan, hogy ha megmelengeti az embert, egyszerre eltöröli a fáradságot, a gondot.

Nagy boldogságot adott az isten Móré Lajosnak! Mintha a feleségével az áldást hozta volna az udvarba, minden gyarapodott, minden virágzott. Mikor este hazajött a mezőről, ott várta a feleség a kis ajtóba és énekelve kísérte be a nagy szobába bőséges vacsorához; ha reggel munkába indult, az asszony a faluvégeig elment vele, délbe aztán kihozta az ebédet. Otthon meg rend, tisztaság; minden úgy ment, mint a karikacsapás.

Nincs a jó asszonynak párja; olyan az, mint az édes anya csókja: orvosság minden rossz ellen. Tán nem is volna rossz asszony a világon, ha szép szóval dédelgetnék, szeretetben fűrészténék, de hát kevesen tudják, hogy olyan mint a himes tojás, csinján kell vele bánni.

Móré Lajos úgy őrizte feleségét, mint a szeme világát úgy bánt vele, mint a jóféle dajka a csecsemő gyermekkel; az asszony meg olyan volt, mint a betevő falat. — Bizony isten szinte kacagás, ahogy ezek egymást szeretik! szokta mondani az öreg Barta Feri bácsi.

Egyszer aztán, mikor senki sem várta, megtörtént a baj. Hogy akkora fellegből, mint a tenyerem, fergeteg válhatik, miért ne lehetne egy-két szóból nagy zivatar?

A mint egy őszi napon Lajos az Istendombja táján árkot húzott, ásója valami keményben akadott meg; azt hitte, hogy kő, hát elővette a csákányt. A mint hozzá vágott, olyan furcsán szólott, hogy szinte megijedt. Csudálkozva térdelt le melléje és egy nagy vas fazekat pillantott meg. Nagy lassan kimozgatta és letette a föbe, aztán mellé feküdt, az ásóval meg lefeszítette a tetejét.

Alig akart a szemének hinni, azt gondolta, hogy elkáprázott. A mint a déli nap belesütött a fazékba, nagy csomó ezüst pénzben törtek meg a sugarak és visszacsapódtak a bámuló szemekre. Nyitott szájjal, merev tekintettel a fazék két fülére támaszkodva, szóltanul bámulta Móré Lajos a csudát. Aztán eszébe jutott az asszony és ásóját az árokba dobva, a fazekat vállára vette; alig tudott vele menni, pedig nagyon sietett haza.

Mikor az embert valami váratlan nagy öröm éri, úgy elgondolkozik, mintha a nagyapja temetése jutott volna eszébe. Azt hallottam, hogy a nagy örömtől sirva fakad az ember; ezt már, bocsássanak meg, nem hittem el soha. Hogy ez merő koholmány, erősen bizonyítja az, hogy a Móré gyerek szeme egy csepp vizet ki nem adott magából, hanem inkább szikrákat vetett.

Mikor haza ért, Kati a kis kertben az őszirózsa-magvakat szedte; egész tele volt már a köténye. Csudálkozva nézett hol az urára, hol a fazéokra.

— Mit hozol kedves gazdám?

Lajos egy szót se szólt, csak a fejével intett, hogy jöjjön be. Bent a nagy tölgyfa asztalra kiöntötte a tenger pénzt. Egy pár darab legurult és az ágy alá bújt. Oda se nézett neki. Az asszony szinte rosszul lett a nagy bámulattól.

— Kincs!! Ki adta? kérdé végre magához térve.

— Az Isten!

— Hátha az ördög adta! mondá halkán Kati.

Lajos megharagudott. Érezte, hogy vére erősebben lüktet, hogy ökle összeszorul, de erőt vett magán, egy szót se szólt.

Közmegegyezéssel föl vitték az urasághoz a kastélyba, az elküldte Pestre. Nem telt bele egy hónap, megjött a válasz, a borítékba meg szinte ezer pengő. A levélben az állott, hogy itt van az ára, a rossz pénzért jót küldenek. Azt is mondták, hogy valami keresztes vitézek átutazóban áshatták el a kincset.

A ki akarta elhitte, a ki nem akarta kaczagott egyet; nem lehet azt bebizonyítani. Sokat mondanak az urak, a mit szegény ember nem hisz el. De hát annyi szent igaz, hogy Móré Lajos sok új bankót kapott az ócska hatosokért.

De mi történjék azzal a tenger pénzzel? Lajos megakartta venni a szomszéd eladó telkét, az asszony azt tanácsolta, hogy tegyék félre. Egyik sem engedett, addig czivódtak, míg elrepült a boldogság. Az elszállott boldogság meg nem olyan, mint a vándor fecske; nem tér az többet vissza az elhagyott fészekhez.

Az asszony hazament az anyjához, onnan meg beszélődött a városba.

Móré Lajos magába maradt a sok pénzzel. Nagy dolog az a pénz! Megvigasztal minden bajt, elfeledtet minden bánatot. Lajos is azt hitte, hogy a nagy gazdagságban észre se veszi, hogy elment az asszony. Hanem mikor este hazajött s a kis ajtóban nem várta senki, mikor a szobában úgy talált mindent, a hogy reggel hagyta, megcsóválta a fejét, nagy búsan leült a padkára és elgondolkozott.

Megúnta magát a szokatlan egyedüllétben; nem volt kihez egy szót szóljon, nem hozott be senki világot, nem kínálta senki meleg vacsorával. Fölállt és lassan, óvatosan, mint ki lopni megy, a kertek alatt a korcsmához került. A tornáczon megállt. Be menjen-e? Ne menjen? Aztán eszébe jutott az üres ház, a szomorú szoba... erre benyitott az ivóházba.

Odabent a hosszú asztalnál a kármentő mellett pálinkát idogál Sánta Ferencz a harangozó, meg Ladányi Mihály az urasági erdőkerülő. Mind a kettő olyan volt, a kit féllábánál fogva rángat az ördög a roszba. Istenkisértés volna elbeszélni viselt dolgaikat. Móré hozzájuk ült és hallgatta a sok csodát, miket Ladányi katona korában Taliánországban látott. Sánta Ferencznek is sok mondani valója volt. Tizenhét esztendővel ezelőtt Pesten járt a megboldogult tisztartóval.

Móré Lajos minden este visszajött s megszerette két társát. Nem voltak azok rosz emberek, csak egy kicsit szerették az italt; a kártyát meg azért vették elő, hogy akkor kevesebbet iszik az ember. Igaz, hogy Ladányi bácsi borjú-lopásért két hónapig ült a vármegyén, de az a borjú úgy is megdöglött volna a tavalyi járvány alkalmával.

Hétfőn eljártak Somkútra vásárt nézni. Mórénak volt

pénze bőven, futotta a költség. Hazajövet a berkessi hegytetőn beszóltak a Nyakigláb zsidóhoz, Remetén a faluvégen megálltak az árendásnál, Szakálloson pihenőt tartottak egy porció pálinkára, mikor Katalinba értek azt hitték, hogy otthon vannak már, olyan közel van egymáshoz a két falu, hát beültek a korcsmába.

Otthon pusztult minden. Az udvart tavasszal nem daraszolta meg senki, fölverte a gyom. A kis kertben nagyot nőtt a bürök, a magas dudva és minden áron megakartta fojtani a rózsabokrot, melynek bimbója alig tudott kifakadni. A szoba rendetlen, az ágy vetetlen, az edény piszkosan.

A kincs meg elúszott. Egy krajczár se maradt belőle. Csakugyan az ördög adta, de vissza is vette mind egy szálíg.

Igy lett lassanként Móré Lajosból, az első legényből az utolsó az egész faluban.

Ha dülöngélve végig ment az utcán, a gyerekek kicsufolták, meghajigálták, az öregek kitértek az útjából, az asszonyok elfutottak előle.

Mikor aztán hazaért és elült a pusztá, piszkos, düledező házba, eszébe jutottak a boldog napok, az asszony mosolygó arcával, csengő kaczagásával. Olyankor kivette a pálinkás üveget, maga elé tette és a szurtos asztalra borulva fölsóhajtott:

— Hej! Nagy kincset vesztettem én el!

A kifogástalan gentlemanek.

Irta: BALÁZS SÁNDOR.

X. város kaszinójának egy kisebb termében öt-hat személyből álló társaság unatkozik.

Mind csupa úr és gazdag ember, kinek tehát joga van unatkozni, mert módja van hozzá, s ki magának nem tehet szemrehányást az idő elpazarlásáért.

Az unalom a gazdagok kiváltsága.

Pamlagokon és zsölyéken fesztelen kényelemmel elterülve szivaroznak és látszólag figyelmesen hallgatják Stefit, ki két nap előtt érkezett Párisból, s ki olyan lassan és vontatottan adja elő élményeit és újdonságait, hogy a kinek szivarja kiég, öt perc alatt már szundikálni kezd.

Végre maga Stefi is elszenderedik s minthogy senkinek sincs kedve beszélgetést kezdeni, oly csend áll be, hogy az óra ketyegése is hallatszik, vastag burkolata daczára. Ez annyira hat Muki idegeire, hogy felugrik székeről nagyot ásít, s azon kérdéssel riasztja fel a társaságot hogy nem mennék színházba?

Senki se felel. Nem alszik ugyan már senki, de egyik sem érzi a felelet szükségét.

Muki egy másodperczig vár, kérdőleg körülhordozza tekintetét, s látva hogy egyik sem mozdul, e felkiáltással: Vigyen el hát az ördög benneteket! kifelé indul.

E pillanatban az ajtó feltárul, s belép rajta Aladár.

Oly hevesen lépett be, hogy majdnem összeütközött Mukival, a ki midőn megpillantotta őt, meglepetve felkiáltott:

Hát te honnan jössz? Mikor érkeztél s mikor indulsz? Mert hozzád mindig egyszerre kell e három kérdést intézni.

Brüsszelből jövök, tegnap érkeztem, s holnap indulok Kairóba. Megmondom, mert másképp tovább folytatnád vallatásaidat. Terringettét! Mind meg vagytok, egy sem halt meg közületek. Hát mit csináltok?

Látod.

Még mindig. Na, ez különben izlés dolga. Ki jön velem Egyiptomba?

Megbolondultál? — kérdé Imre — hiszen ott most kolera van!

Nos? Hát örökké akarsz élni? Tudjátok, mért megyek én most Kairóba? Egyre tized, hogy egyik sem találja ki közületek?

Trente et Quarente!

Ingyen nem felelek. Egyre tized, százra ezeret! Ki tartja?

Én! mondá mindegyik, s két percz múlva Aladár gazdagabb lesz ezer forinttal, vagy szegényebb tiz ezerrel.

De mindenkinek csak egy szavazatja van. Hatan vagytok, ez hat föltevés, egyiketek eltalálhatja!

Elfogadjuk! Én megmaradok első föltevésem mellett: Trente et Quarente!

Tovább!

Asszony!

Tovább!

Párbaj!

Tovább!

Vadászat!

Tovább!

Tüdővész!

Tovább! Vigyázzatok! mert még csak egyetlen szavazatotok van!

Unalom!

Vesztettetek! Egy viperáért megyek! Ah, barátaim ez egész regény! Nem az én regényem, ne ijedjete meg, hanem a Lawalière asszony regénye, a kivel elhitették, hogy hasonlít azon képhez, melyre a Louvre igazgatósága azt fogta rá, hogy a Kleopátráé. A szegény Lawalière asszonyt ez a bók rajongóvá tette. Minden áron úgy akar meghalni, mint az egyiptomi királynő, viperamarástól.

De hát ki ez az érdekes Lawalière asszony?

Igaz, hiszen ti nem ismeritek! Lawalière asszony a legszebb asszony a világon! Férje tengerész-kapitány és igazi specialitás, valódi unikum! Azon napon, melyen esküvőjét tartotta, tengerre szállt, hogy a világot körül utazza. Ennek már öt éve, még mindig uton van. A fiatal leány pedig várja őt türelemmel.

És nem igyekszik helyettessel vigasztalni magát?

Ah barátim, ez a fiatal leány tünemény, oly kivétel, melyhez hasonlót soha sem látott senki. Önmegadása csodálatra méltó. Ugy beszél férje távollétéről, mint a legtermészetesebb dologról. Szerencsáját ment megállapítani, s igaza van. Mindketten szegények vagyunk, s vagyon nélkül nincs boldogság, s annak, hogy egyedül hagyott, s nem vitt magával, nem ő az oka, hanem magam vagyok: félttem a tengeri betegségtől!

És aztán még meddig akarja várni a férjét?

Félesztendeig; akkor betelik az öt év, mit egymásnak ígérték. Mikor az esküvő reggelén, értsétek meg, reggelén férjét hajózásra kísérte, így szólt hozzá:

Járj szerencsével Jonathan és ne feledd, hogy itthon egy fiatal leány vár rád, a ki feleséged. Te azt mondod, hogy három év múlva itthon leszel. De én is ismerem a tengert, szeszélyes az és haragos. Ki tudja, mily gonosz esínyt követ el ellened. Összetörheti hajódat, s kivethet ismeretlen messzi partokra. Azért én még önkénytesen adok neked két osztendőt az általad kívánt három mellé. Ez idő alatt még a kannibálok közül is visszatérhetsz. Én várni foglak hűséggel és szerelemmel. De ne feledd, hogy mához öt évre pontosan itthon kell lenned, mert tovább egy órával sem fogok rád várakozni. Szabadnak fogom érezni magamat, s férjhez megyek, ha megszereztek valakit, vagy megölöm magamat, ha az életet unal-

masnak találom. Szóval, oly szabadon fogok magam felett rendelkezni, mint a kinek semmi kötelessége sincs a világon.

Ő beszélte neked mindezt?

Ő.

S hogy jutottál épen te e megbizáshoz, hogy viperát szerezz számára?

Elhittem magammal, hogy szerelmes vagyok bele, s azt meg is vallottam neki.

Kihallgatott?

Ki s azt kérdezte, hogy be is tudnám azt neki bizonyítani?

Azt feleltem, hogy kívánjon bármit, s én meghalok, ha nem teljesíthetem.

És mit kívánt?

Egy élő vipera-párt. Azt mondta, hogy nem bizonyos benne, ha nem jön-e kedve meghalni, s ezt úgy akarja tenni, mint Kleopátra tette.

De hát azért hozzak önnek viperát, hogy megölje magát? — kérdém tőle felháborodva.

Nem; azért hogy bebizonyítsa, hogy szeret.

És azután mi jutalomra számíthatok én, ha e szeszélyes kívánságát teljesítetem?

Ön alkuszik és azt mondja, hogy szeret!

Igaza van, mondám magamat meghajtva, s egy óra múlva már a vasuton ültem.

E pillanatban a csevegő társaság egy új taggal szaporodott.

Az ajtó megnyílt és Dezső lépett a szobába.

Dezső más fajta ember, mint azok, kiknek egyedüli foglalkozása az unatkozás és az excentrikus kalandok hajhászása.

Más iskolából való komoly, tevékeny, s hazája és a közügyek iránt melegen érdeklődő, bár a jelenvoltak szemében ő sem egyéb különöznél, csak hogy másnemű sportot űz. Nem vadászik medvékre, hanem népszerűségre. Szereti magát ünnepeletni, s örül, ha az ujságírók megdicsérik.

Ez a jellemzés nem hű és nem igazságos. Dezső őszinte odaadással él a közügyeknek, s erős meggyőződése, hogy ezt téve, kötelességet teljesít. Azt hiszi, hogy nemcsak a nemesség, hanem a vagyon is kötelességekkel jár.

E mellett komoly, takarékos, jó gazda és hű férj. Nejét imádja, s gyermekei iránt a legönfeláldozóbb szeretettel viseltetik. Becsvágya, hogy jó hazafiakat és kitűnő férfiakat nevel fiaiból.

Az ilyen emberek nem ritkák az unatkozó osztályában.

Megjelenése megzavarta a társaságot, személyisége varázsszal bír, melynek hatása azonnal meglátszott. A szeszélyes különöz hangulat bizonyos látszólagos komolyságnak adott helyet.

Még Aladár is elhallgatott. Mindenki Dezsőre tekintett, mert mindenki tudta, hogy nem ok nélkül kereste fel őket. És igazuk volt.

Jó, hogy együtt találak benneteket, kezdé Dezső papirlapot tartva kezében, támogatástokra van szükségem. Egy új lóverseny-pályát kell építenünk; a régi kényelmetlen s a czélnak nem felel meg. Messze van és nincs gondoskodva a nagy közönségről. Pedig fontos dolog, hogy a versenyek iránt a nagy közönségben is érdeklődést ébresztünk. Mert az igazi czél csak így érhető el.

Én épen most nyertem meg egy fogadást, ezer forintot, azt oda adom, mondá Aladár nevét a lapra írva.

Kisebb-nagyobb összegekkel a többiek is hasonlót cselekedtek. Szó nélkül tették. Csak Muki nem fojthatott vissza egy sarkasztikus megjegyzést.

Nem látom be különben, hogy mi szükségünk van nekünk a nagy közönségre. Mondd inkább, hogy neked van szükséged éljenzéseikre. Én minden embernek tisztelem a gusztusát, de hogy mi gyönyörűséget találjon valaki abban, hogy a fakó skriblerek tapsoljanak neki, azt nem értem.

Dezsó érzékeny ember volt, s különösen kellemetlenül érintette őt, ha valaki tevékenységének indokait ily módon gyanusította. Talán azért, mert egy parányi igaz volt e gyanúsításban. Dezsó becsvágyó ember volt, s adott valamit a népszerűsége.

Nevetve válaszolt, de nem épen minden él nélkül:

Jaj, kedves Mukim, könyvet lehetne írni arról, ha valaki mind fel akarná sorolni azt a dolgot, a mi előtted a «höhere asztronómiához» tartozik.

Ez nem volt élcz, de nem is volt nagy gorombaság, hanem azért mindenki nevetett.

Senki sem szereti, ha rovására nevetnek, legkevésbé a hiu emberek. Mukinak pedig nagy mértékben meg volt ez a gyöngesége.

Pár pillanatig gondolkozott, de minthogy nem találta meg, a mit keresett, az élczet, hát megharagudott s ingerülten felelt:

Az meglehet, de azért egyet még is tudok, a mit még te nem tudsz.

És mi lenne az?

Meg tudom őrizni a gentleman méltóságát.

Erre meg senki sem nevetett és az volt a baj.

Dezsónek is komolyan kellett venni.

Nem lennél szives bővebben kimagyarázni, hogy mit akartál ezzel mondani?

Azt hiszem, szükségtelen. Vagy talán előtted ez tartozik a «höhere asztronómiához.»

Az emberek szeretnek olykor malicziózusak lenni. Stefi hangosan felkaczagott.

Dezsó nem szokott hozzá, hogy ily modort engedjenek meg vele szemben.

Vére fejébe szállt. Egész komolyan így szólt:

Pedig én ezt a magyarázatot nem engedhetem el. Az reám nézve okvetlenül szükséges.

Akkor segíts magadon úgy, hogy magyarázd úgy, a hogy akarod.

Ez már más! — mondá Dezsó és elhagyta a szobát!

Jaj barátim, én megyek, nekem viperára van szükségem, mondá Aladár, mert nekem tizenkét órákor indulnom kell, nincs időm szekundánskodni. Isten veletek! Ölelj meg Muki! Ki tudja, látlak-e többé valaha?!

A párbaj megtörtént, s harmadnapra a kaszinó erkélyéről fekete lobogó jelentette, hogy Dezsó meghalt.

A lapok szomorúan panasztolták el, hogy közéletünk egy kiváló alakkal lett szegényebb.

Gioconda.

Opera négy fölvonásban. Szövegét írta: *Tobio Gorria*. Fordította: *Radó Antal*, zenéjét szerette *Hamilcar Ponchielli*. Első előadás a nemzeti színházban 1883. december 8-án.)

Az új olasz opera zeneköltők közt Verdi után Boito és Ponchielli birnak legkiválóbb névvel. A régi nápolyi iskolától eltérve, ujitó törekvéseikkel kibontakoztak helyi jelentőségükből s igyekeztek maguknak a külföldön is tért hódítani.

Operánk igazgatósága méltán remélhette, hogy Gioconda színpadi sikere biztosítva lesz, mert habár ez opera tulajdonkép csak most indul külföldi útjára, szigorúbb bírál-

lat elé. Eddig már a könnyen hevülő Milánó, Genua, Flórencz, Velence s a többi nagyobb olasz városokban a legnagyobb népszerűsége vergődött. Gioconda először Milánóban a «Scala»-ban adatott 1876. április 8-án, Pétervárott 1883. márczius — és Londonban 1883. május hóban a «Cowentgarden»-ben — s most nálunk, mi által nemzeti színházunk Európa legtöbb színpadait megelőzte.

Ponchielli Hamilcar nálunk egészen új név; született Paderno Fasolareban (Cremona mellett) 1734. szept. 1-én. 9 éves korában már a milánói híres konzervatórium növendéke lett; szorgalmas, de szórakozott tanuló volt, tehetsége pedig nem tűnt föl egyik tanárnak sem. 20 éves korában, miután a viszonyokkal nem tudott megküzdeni elhagyta e várost és Piacenzában a nemzeti *gárda-igazgatói* szerény állást foglalta el. Később Cremonában a városi zenekar karmestere lett és szerény természeténél fogva ott sok ideig visszavonulva élt s komponálgatott. Barátjai biztatására megírta első dalművét «*Sindaco Babbeo*»-t, melyet a milánói «Sanda Radegundá»-ban adtak elő 1851-ben. Könnyű stílusú dalmű volt és tetszésben részesült. Hirnevét azonban az 1856-ban Cremona és Milánóban előadott «*Promessi sposi*» (Manzoni után) népies operájával alapította meg. 1864-ben Piacenzában a «*La Stella del Monte*» című dalművét adták elő közepes sikerrel. Mig a «*La Savoyarda*» (1865. Cremona); «*Roderico e rede Gotti*» lyrai dráma (1863. Piacenzában) és «*Parlatore Eterno*» (1873. Lecco) című dalművei alig részesültek tetszésben. Messze fölülmúlja előbbi műveit az «*I Lituani*» című dalművei, mely Milánóban 1874-ben került színre s legújabbán «*Gioconda*»-ja. Azóta irt még kettőt: «*Lina*»-t, melyet 1877-ben és a «*Figliuol Prodo*»-t, melyet a «Scala»-ban 1880-ban adtak elő. Ponchiellit Olaszországban a legjobb drámai zeneszerzők — Boito, Sgambotti, Marchetti, Bazzini — mellé helyezik s művészetének értékét nagyra becsülik. A külföld előtt maradványosabb nevet azonban csak «*Gioconda*»-ja által fog kivívni, mely mű mindenestre méltó arra, hogy hazáján kívül is megismerjék s már is több helyütt készülnek bemutatására.

Gioconda szövegét, Hugo Victor «*Angelá*»-ja után, a szereplők nevei, a cselekmény ideje és színterének megváltoztatásával, Boito Arrigo (kinek Tobio Gorria csak betűcserés álneve) írta. E hatásos jelenetekben gazdag s romantikus operaszöveget méltán választhatta Ponchielli, mert igen hálás anyagot nyújt a megzenésítésre.

Meséjét röviden a következőkben adjuk: Gioconda Velenczében utcai énekesnő, reménytelenül lángol Grimaldo Enzó (Perotti) santafiorei hercegéért, ki ott Enzó Giordan álnév alatt tartózkodik. Alvise Badoero (Ney) az inquisitio titkos főnöke számüzte őt Velenczéből, hogy kedvesét Laurát (Bartolucci) nejévé tehesse. Barnaba (Láng) a tizek tanácsának kéme, — ki Giocondát folyton aljas szerelmi ajánlataival üldözi, — mig Enzó és Laura közt légyottot szerez, az alatt a férjet tudósítja arról, így akarván Enzót utjából eltenni. Laura megjelenik éjjel Enzó hajóján. Csókjaikat Badoero üldöző bárkájának ágyulövései választják el. Gioconda előrohan, Laurát megmenti. Enzó, hajóját fölgyújtva, a tengerbe ugrik. Ezzel végződik a második fölvonás.

A következőben Laura férje lábainál könyörög. Az méreg-pohárra itéli őt s távozik. Laura ajkától a kelyhet a rejtekéből előlépő Gioconda veszi el s álomitallal cseréli föl. Alvise fényes ünnepélyt rendez Laura halálára. Enzó is megjelen, a Laura ravatalát rejtő függöny felgördül s az örjögő Enzót elhurcolják. A negyedik fölvo-

násban, Gioconda egy rozzant palota előcsarnokában, reménye romjai fölött kétségbeesetten méreg és tőr között haboz. E közben hívására megjelenik a kiszabadított Enzó s megtudja, hogy Laura tetemét Gioconda lopatta el Barnaba segélyével, kinek jutalmul szerelmét kelle ígérnie. Enzó nem hiszi. Gioconda megesküszik. Enzó tőrrel rohan reá. E pillanatban a szomszéd fülkéből a magához tért tetszhalott, Laura hangos sóhajtása hangzik. A tőr földre hull és a szerelmesek Gioconda áldásával elmenekülnek. Utánuk Barnaba lép be, Gioconda szerelmét kérni jött, ki tőrét keblébe mártva, az elől a halálba fut.

A nem viszonzott s tiltott szerelem mozgató rugói a cselekményeknek. A bonyodalom szálaít Barnaba szövi; a darabban a bünt képviseli s egyszersmind elhibázott alkotás, mert kikerüli a költői igazságszolgáltatás sujtó fegyverét.

Gioconda zenéjét az olasz igényekhez mérten s nem a wágneri zene elvei szerint kell megbírálni. Teljesen elismerjük a wágneri reformok nagy vívmányainak jelentőségét, de azt is tekintetbe kell vennünk, hogy vannak művészeti produktumok, melyeknek megbírálásánál első sorban figyelemmel kell lennünk azon természeti és művészeti aerára és viszonyokra, melyekben az életet nyert Gioconda, alapjában véve egy lyrai dráma. A szerző a régi olasz mesterek s főképp Verdi hatása alatt áll. Néhol a német romantikus és az új német irány közt is ingadozik, utánozni akarván ezt formáiban és hangszerelési sajátágaiban, ami azonban épen nem sikerül, mert eredeti olasz karakterét sehol sem képes egészen megtagadni. Nélkülözi a nagy drámai vonásokat és az úgynevezett hatás-operákat (Effectoper) jellemző élesen körvonalozott formákat, de bőven kárpótol dallam-gazdagságával és a kifejezések sokszor valóban meglepő melegsége és erőteljével. Egészséges zenei érzéssel és izléssel bír, de hangszerelésében sok kivanni valót hagy fönn, sőt sok helyt üres s a régi olasz operák, chablonszerűségig lesüllyed. Motivumai eredetiek s leginkább recitativ-jeiben vannak reminisczenciák, míg más helyütt azok csak egyes zenei frázisokra vagy rithmikai kombinációkra szorítkoznak, kivéve a menuettót, mely egészen Mozartra emlékeztet.

Az opera dallamát és motivumának jellegét ügyesen hozza összeköttetésbe a drámai szituációkkal, — a zenei hangfestés azonban már alárendeltebb jelentőségű, s nem ritkán csak egyszerű kíséretkép szerepel. Legtöbb erő nyilvánul karénekeiben. Határozottan ki lehet mondani, hogy Ponchielli «Giocondája» motivumainak eredetisége s dallamgazdagsága s poliphonikus karénekei által magának nem mindennapi becsét biztosított, sikerét azonban csakis oly fenomenális művésznő tarthatja fén a repertoire-on, mint *Turolla* k. a., kinek minden alakításából ihlet és erő s művészeti szépség sugároz.

Drámailag Barnaba a főszemély, vele szemben, csak Gioconda bír némi önállósággal. Zeneileg azonban, megfordítva. Az a triol vezérmotivum, mely Barnaba minden megjelenését jelzi, részint rövid, részint nincs zenekarilag kellőképp markirozva. Barnaba jellemfestése leginkább sikerült az első felvonás nagy magánjelenetében.

A rövid «Preludium» (Andante, F-dur) a dalmú főbb motivumaiból van szöve, ügyesen, finoman, minden hatásadás nélkül hangszerelve. Az első felvonást megnyitó karének, s később a «furlana» (F-dur $\frac{6}{8}$) banális kompozíció, — a vak asszony románcza (And. sostenuto, Es-dur) dallamos, de nem jellemző. — Barnaba sikerült monológját már kiemeltük. A legnemesb szférákban mozog Gioconda Andante religioso-ja (Des-dur) és a finálé, mely igen hatásos záradék.

A második felvonásban igen kedves dallam a hajósfiuk dala. Enzó magándala (And. con calma, Es-dur) pedig gyönyörű romantikus elmerengés. Hatásosan s fokozatos emelkedéssel van hangszerelve Laura hajóra érkezete, az erre következő első kettős (And. D-dur) Verdi stýlben tartott érzésteli szerelmi dal, sikerült hangszereléssel. A két vetélytársnó közötti szenvedélyes zárjelenet inkább melódiailag, mint drámailag van festve.

A harmadik felvonásban kevesebb emliteni való van. Badoero «Scena e aria» magándalánál a hangszerelés Wagnerre emlékeztet. A feldolgozás azonban kevésbé sikerült, hidegen hagy, mint Alvise többi megjelenései is. A reá következő kettősben (Laurával) pedig a dallam csaknem kíséret nélkül marad. A «Scena e chorus»-ban egy kedves, de egészen Mozartra emlékeztető menuetto (A-dur) fordul elő, a klasszikus hagyományoktól eltérőleg $\frac{4}{4}$ -es ütemekben. Ez eltérés azonban megengedhető (lásd: «Brémer «Handlexicon f. d. Musik.») A négy ballet, a «hórak tánca» igen leleményesen van összeállítva, s finoman hangszerelve, a technikai kivitelért pedig *Campilli*-t valóban megilleti az elismerés. E felvonást befejező finálé, egyike a legszebb operai ensemble-oknak, erősen kidomborodó melódiája a szólamok kombinált vezetése s fokozatosan emelkedő tömör hangszerelésével.

Az utolsó felvonás az opera fénypontja, itt nyilvánul legtöbb drámai erő és zenei igazság. Gioconda kétségbeesett lelki állapota művészileg van festve. Szintugy gyöngyét képezi az operának Enzó «Te sírduló hiéna» kezdetű magándala, s Laurávali «Szent vagy Gioconda» kezdetű kettőse és «A mit tettél, drága hölgy» kezdetű gyönyörű hármas. E roppant sok erőt, drámai alakítást igénylő felvonás nagyobb részét a hősnő vállaira nehezedik, s annak megoldásától függ egyrészt az opera sikere.

Giocondát, mint művészileg egységes egészet, a dallamok túlnyomó olasz karakterétől eltekintve — megítélni alig lehet. A csak egyoldalú ítészeti álláspontra helyezkedett műbírálonak ekkor nem marad egyéb hátra, mint lelkesedni érte vagy felette pálczát törni. Igaz, hogy e lyrai népies dráma, a modern zenedráma követelményeinek sok helyütt nem felel meg, de ez árnyoldalait könnyen feledtetik, már kiemelt költői ihlettségű dallamai, gyönyörű karénekei s a jellemek melódiái festése. Könnyen feledtetik különösen oly művésznő kezében a czimszerepben, mint *Turolla* k. a., ki nem csak tüneményes hangja, drámai alkotó ereje, hanem olasz temperamentuma által annyira hivatva van ez operát diadalra juttatni, és saját babérkoszorúját egy új levélkével gazdagítani, mely a művészet nagy törzsökének, Olaszország enyhe ege alatt fakadt ágán virult fel. Az igazgatóság alkalmat nyújtott neki, hogy fényes alkotásai mellé egy újabbat fűzzön. Az opera sikerének oroszlánrésze az övé, különösen az utolsó felvonásban, hol hangjának ama csodás érzével, mely a szenvedélyek lángjában még csengőbb lesz, s drámai játékának tetőpontján oly hatást ért el, mely koronája eddigi diadalainak.

D. r. Graul József.

Lapunk zenei rovatának vezetésére a fenti közlemény szerzőjét: Dr. *Graul* József urat nyertük meg a jövőre is; tehát bátran ígérhetjük, hogy lapunk zenei rovatának érdekességét minden kiválóbb alkalom esetén eredeti közleményekkel fogjuk emelhetni.

Szerk.

Az orvvadász.

(Képünkhöz.)

I.

Az ősz a fák zöld sűrűjét letépte,
Sárgult levél takarja a rögöt.
Megy a vadorzó lesre . . . könnyű lépte
A csöndes erdőben búsan zörög.

A puska reszket ránczos, agg kezében,
De biztosan céloz, ha löni kell; —
Ugy jár, mint otthon, a gróf erdejében,
Habár a fák most nem jól rejtik el.

Tiltott gyümölcs ez, édenkert gyümölcse,
Mit pallos őriz. Ámde ő daczol!
Csak lelke szomju-vágyát most betöltse, —
Hadd várja aztán a tüzes pokol!

A tilalom a szikrát lángra szítja;
Gátat nem ismer a vak szenvedély . . .
Fiát s kis unokáját megtanítja,
Hogy a gyönyört fokozza a veszély!

II.

Távol patak morajlik; őszi szellő
Kelt az avarban temetői neszt;
Suhog csábitva s tánczra lejt a sellő;
Majd édesen, lágyan dalolni kezd.

A légi hangok a vén orvvadásznak
Lázás szivében mind viszhangzanak;
Nem állhat ellen a titkos varázsnak:
Lélekzetfojtva kémli a vadat.

S közelg a szarvas . . . délczeg szökdelése
Az éles fülnek ismerős zene;
Az izzó vérnek lüktetőbb verése
S megvillan az öreg vadász szeme.

Mint a kilőtt nyíl, szágúld a nemes vad
De a golyónak gyorsabb szárnya nőtt:
Egy villanás . . . a préda összeroskad
S piros vér festi a tarlott mezőt.

Hahó! hahó! az erdő visszazengi
— Bőffenve százszor — a fegyverdörejt;
Csakhogy közülök ezt nem hallja senki
Az orvvadász most minden bajt felejt.

A szarvas gözölög még; kéjelegve
Sebébe mártja a legény a kést,
Megrándul a vad, végsőt fújva, nyögve
S nem érzi már a kegyelem-döfést.

De hó! hahó! a gróf vadásza hallá
A durranást, — az orvot rég lesi . . .
Kutyáit hívja: „Zápor, Fecske, hollá!“
Gyorsan felugrik s fegyverét veszi.

Felbukkan a fák közt az eb lihegve . . .
Az orvvadász fölkapja fegyverét,
Hátul lapúl meg a fiu szepegve . . .
Az erdő zúg, a felhős ég setét.

Nincsen menekvés . . . immár futni késő;
Nincsen menekvés . . . élet vagy halál;
Egyiknek veszni kell s az lesz a győző,
A ki előbb lő, a ki jól talál.

E végzetes perez egyiknek — utolsó;
És a másíknak életére — gyász . . .
Sértetlenül áll az öreg vadorzó;
De halvá rogy le a szegény vadász.

III.

Csüggedten áll az agg: „Gyilkos kezemről
E véreseppet többé le nem mosom!“ —
A gyilkost, — bár fájdalmán szíve rendül,
Börtönbe hurezolják hideg vason.

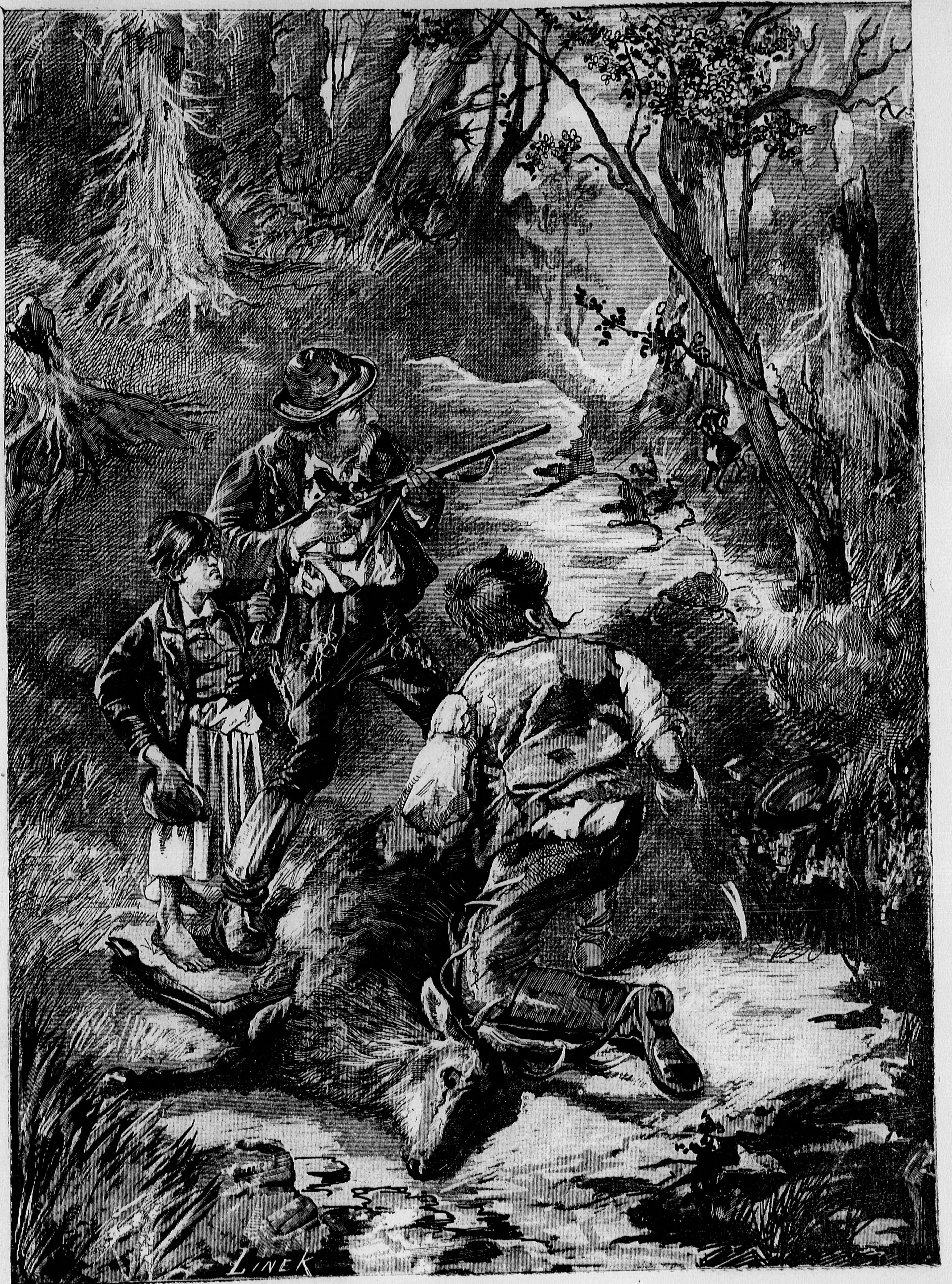
A föld alatt, nedves, sötét üregben, —
Csordultig a kebel kínnal teli! —
Csörgetve lánczát, néz a rab meredten
S bucsúját siró hangon tördeli:

„Isten veled nöm, életem hú társa,
Nem látjuk egymást élve már soha;
Örök marad reményünk hervadása,
Elszár tóled a jó lelkek hona!

Szálljon reátok is az ég kegyelme,
Szegény fiam, ártatlan unokám;
A bünös szenved, mélyen sújtva, verve, —
Néktek fog a sors irgalmazni tán!

S isten veled, te völgy, te bércz, te erdő,
Édes szabadság, óh, isten veled!
A fű kihajt, az irtás tölgye megnő;
De szívem boldog soha nem lehet!

Vigasztalan bú árnya leng körültem . . .
Öszülsz, virulsz, föl váltva, szép vadon,
De én, ki véled gyászoltam s örültem,
Nem üdvözöllek többé — szabadon!“

S P O R T.

Hazai vadállományunk emelése

és sportjaink fejlesztése érdekében.

Midőn lapunk programjába a Sport-rovatot fölvevük, nem éreztünk tehetséget magunkban arra, hogy a kitűnően szerkesztett Vadászlap- és Versenylapot mindenkor és mindenütt pótolhassuk. Lapunk sportrovatának nem ez a célja, hanem igen is az, hogy mindenkinek, a ki a sport valamely nemével, mint műkedvelő foglalkozik, lapot adjunk, olyat, a mely univerzális tartalmával kipótolja ama hiányokat, melyeket az egyes rovatok szűkebb kerete folytán másként pótolni nem lehet.

A sportnak minden műkedvelője elég érdekes és hasznos tudnivalókat talál a «Szemle» sport-rovatában. A kik pedig valamely sport dologgal a tulságig szakszerűleg foglalkoznak, azoknak ugyis igen sokféle szaklapra lesz szükségük mindenkor. Szóval mi a sportmanek nagy többségének, ugyszólván az intelligens nagy közönségnek szerkesztjük sport-rovatunkat.

A «Szemle» minden számában közlünk eredeti érdekes sport-elbeszéléseket és hasznos tudnivalókat, ezeken kívül az összes kül- és belföldi sport lapokból heti szemlét adunk, melyben a sportot kedvelő intelligens közönség megtalál mindent, a mi őt érdekelheti.

A mi bennünket illet, elkövetünk mindent hazai sportviszonyaink előmozdítása érdekében. *Hogy pedig ne csupán e lapok hasábjain, de egyszersmind a tett mezején is némi jelét adhassuk a hazai sport iránt való komoly érdeklődésünknek, kijelentjük, miszerint lapunk szerkesztőtársa és tulajdonosa: Kreith Béla gróf e lap összes előfizetési pénzeinek 3 százalékát, (mely 3000 előfizető után évi 600 frt) a hazai sportok előmozdítására és egy vadállomány szaporításának eszközzése céljából alakítandó országos társaság céljainak támogatására ajánlotta föl.* Reméljük, hogy e nemes és praktikus eredményekre vezető ajánlat többeket fog buzdítani arra, hogy szerkesztőtársunkat utánozzák és támogassák derék törekvéseiben.

Gróf Kreith Bélának a mult számban említett orsz. és már ugyszólván befejezett vadászati és sporttérképe előfizetői és megvevőitől befolyt pénzekből a fönmaradó tiszta jövedelem felerésze ugyan erre a célra fordittatik. Ezt annyival is inkább szükségesnek tartottuk kijelenteni, mert az orsz. vadászati és sporttérkép Kreith Béla gróf eszméje lévén, ajánljuk a t. közönségnek, hogy esetleg utasítson el minden olyan kapzsi utánzót, ki e praktikus eszmét (miután nyilvánosságra lett hozva) saját céljaira akarná kizsákmányolni.

Az Országos Vadász-Védegyelet sok hasznost produkált máig s különösen gróf Nádasdy Ferencz, Kelety, Hanvay, Bárczy, Tankó, Sárkány J. F., továbbá az egylet derék titkára Egerváry Gy. stb. szereztek nagy érdemeket az egylet felvirágoztatása körül. Mind azon által mi azt állítjuk, hogy vadállományunk szaporítását előmozdítandó,

sokkal hathatósabb eszközökhöz kell folyamodnunk, mint a minő eszközökkel élt máig az Országos Vadász-Védegyelet.

El kell fogadnunk és létesitenünk gróf Kreith Béla által először megpendített ama praktikus eszmét, hogy Magyarország valamely vadtenyésztésre legalkalmasabb 2—3 vidékén rendezzünk be országos vadaskerteket, közköltségen és oly célból, hogy az ily kerített helyeken nevelt nemesebb vadakat évenként az ország vadszegény, de vadtenyésztésre alkalmas vidékein elbocsájtjuk.

Hogy miként kellene e praktikus eszmét érvényesíteni és az országban egyelőre legalább egy ilyen vadaskertet berendezni, azt az eszme kitalálója Kreith Béla gróf megírta és közzé teendi, mindazonáltal pályadíjat tűzünk ki oly célból, hogy az itt kimondott eszme kiviteléről irandó és legjobbnak találandó beküldött munka jutalmazva legyen.

A «Szemle» szerkesztősége 2 arannyal járul a pályakoszorúzó mű jutalmazásához s felszólítunk mindenkit, a ki ez ügy érdekel, hogy a 2 arany pályadíj emeléséhez legalább hozzájárulási szándokukat tudassák velünk addig is, míg a pályamű-kérdését jövő számunkban részletezzük.

Gróf Zichy Imre.

Vadász-élmények.

Lakatos Károly-tól.

I.

Saslövés kacsalesen.

Azt mondja az angol tanár, hogy «hetedhétországban ritka az oly vadász, ki életében csak egy sast is lőtt.» És e mondásnak van alapja. Ennek oka pedig főleg abban kulminál, hogy az orvmadarak vadászata még nincs sporttá emelve, szóval nem divatos; elhanyagolt valami, melyről beszélni se igen tartják érdemesnek; csak úgy hébe-hóba, mellékesen *lövöldözik* — de nem vadászszák — őket a vadász-minőségükre sokat tartó ama vadászok, kikre a «vadász»-jelző minden tekintetben rá illik.

Pedig eltekintve attól, hogy a kártékony orvok pusztítása a vadtenyésztésre igen áldásos hatással volna, e mellett még felette érdekes élményekre adna alkalmat a szenvedélyes vadászoknak. Igen, mert az orvmadár-sportnak, különösen pedig a keselyűi és sasvadászatnak is meg vannak a maga megható sajátosságai. Hasonlít a nagy vadak vadászatához. Itt is a siker a hosszasan feszült figyelemtől, a testmozgás óvatos mérséklésétől és mindenek felett pedig az előre kiszámított tervszerűségtől függ.

Elmondandó kalandom eredményes voltát nem annyira kiszámításnak és tervszerűségnek köszönhetem ugyan, mint inkább a véletlenség közbejátszásával egyedül egy szerencsés esélynek, mind a mellett hálával gondolok sz. Hubert és a gondviselés adományára vissza, vadászélményeim egyik legszebbikében való részesülésemért.

Kalandom színhelye: Uj-Szeged határa alsó részének vizes rétje volt, hol kacsára vadászgatva, megelőzőleg többször láttam már réti-sasokat s más kisebb-nagyobb

orvmadarat a nádasok fölött kóvályogni, vagy elnyújtott evedzőiken magukat nyugtatva, uszni a légtérben; azonban e vidéken előforduló orvok közül leginkább a réti-sas elejtésére vágyódtam és e vágyam végre — bár hosszabb idő múlva — teljességet is nyert.

1872-ik év egy szép júliusi éjén, átkeltem speciális magyar vizünk, a szőke Tisza mormoló hullámain, magányosan az u. n. «városföldjére» — menendő — kacsavadászat végett.

E vadász-tér Szeged város fekvőségeihez tartozó, illetőleg Uj-Szeged határának 1900 holdnyi alsó részét tevő territorium, mely, ha a vasuti hid és töltés jobb oldalára áttérünk: ettől kezdve le a tiszai és kamarai töltések közt nyulik egész a vödrösházi erdőig. Ezelőtt többnyire rét volt, most már csak alsó sarkának a Tisza felőli oldala az s ennek eres völgyületeiben havas tél után vagy nagy földárak mellett vannak hó vagy vadvizek.

Utam mindenütt kaszálókkal szegélyezett mocsárok és nádasok közt vitt el és a szellő rohamaitól meg-megingó magas nádas egyhangu sutogása volt egyedüli kísérőm a csöndes nyári éjszakában, csak néha-néha riadt föl előttem egy-két bakcsó a mocsár-szélekről, hallatva figyelmeztető «bvak» kiáltásukat; vagy a vonuló pólingok mélabus füttye hallatszott le a magas régiókból.

Még szunnyadóban volt legnagyobb részben a mocsárvilág szárnyas népsége, csak a dobogókészlet sajátságos buffogása hangzott föl már is időközönként, innen-onnan, a a rét távolabbi pontjairól.

Leshelyemre érve, óvatosan hajlítam le a büszkén emelkedő «nádbuzogány»-ok fejeit, hogy általuk a lövésben ne akadályoztassam és a folyton alkalmatlankodó szunyog-légió elleni hadakozás közben, készülék a sok élvezettel kínáló lesre. Azonban még kissé korán érkezém; mind a mellett már is minden felől nyüzsgő élet vett körül.

Jobbról, balról s fölöttem hallatszott a húzó kacsák szárnyainak ezüsthangú füttyölése, a sárszalonnák sertegő hangja s a szárcsák kurrogása, egymás közül élesen kirívó hangkáoszt alkotva. Most nem messze tőlem rekegés és vágogás hallatszik s egy csapat tőke-rucza, mint a kilőtt nyíl, halad el mellettem. Fegyverem fölkapni pillanat műve volt, de nem lőttem, mert a kacsák kiértek a lőtávoból. Hevemet leküzdve, hiúz-szemekkel kísértem a mindig közelemben szállongó, de a fegyver hordóképességén túl levő vágogó és kerekogó sereget. Azonban nem messze tőlem, a félhomályból egy újabb kacsacsapat villant elő s egyenesen felém tartva, az előttem elterülő széles sík tükrére ereszkedett le. Itt össze-vissza cikázva kergetőztek jókedvükben; végre egy természetes gácsér a vízből erősen kiemelkedve és szárnyaival a vizet csapdosva, rákezdé hatalmas «háp, háp» kiáltásait, mire aztán fölhagytak a kacsacsapat asszonyosságok és fiatalabb urak bohókás szökdeléseikkel.

Hanem már most nincs veszteni való idő; szorosán a középpont felé irányzom fegyveremet és elnyomtam a ravaszt. A lövések e néma éjben ágyúsalve gyanánt dördültek el. Természetesen lövéseim eredménydúsak valának. 5 kacsacsapat (1 szárnyalt) vergődött a vízi-liliomos tó tükrén, még vagy háromszor annyi azonban ijedve rebent föl s szállt tova, csak két szerelmes gácsér — ömlengéseibe elmerülve — uszkált még a nádas partszélen, csak később, midőn fegyverem újratöltésével csaknem készen levék, keltek szárnyra, fölcsozva elragadtatásukból.

E közben vizslám lázasan remegve szegzé rám értelmes szemét, várva a vezényszó hangoztatását a préda

előhozására. De óvatosságból néhány szigorú szóval lecsillapítani igyekeztem hevélyét, mert ime, a megriasztott kacsacsapat ismét felém tart. De csalódtam. A kacsák jobbnak látták más, nyugodalmasabb tanyát keresni s magasan fölöttem huzódtak el, élvet csak szárnyaik suhogása szerzett nekem, mely oly ingerlőleg üti meg minden vadász füleit.

Vizslám lubiczkolása a nem mély vízben, lón az újabb jelenség előttem. Az okos állat minden módon igyekezett egyszerre két kacsát kihozni, mi sehogyan sem sikerült neki, végre is cgyenként hordta lábaimhoz; az utolsó, vagyis a negyedik kacsát kihozva — mielőtt madarát feladná — háromszor büszkén körül járt... Az ötödik kacsacsapat elmenekült a sűrű csátéba s keresésével nem akartam fiatal ebemet fárasztani.

Ez idő alatt Szeged város és a közeli falvak ércznyelvei is megszólaltak s duzzadt akkordokban ünneplés karban hullámozottak együvé, hirdelve a hajnalt, a nap újjászületését.

A fönséges égi test, a nap, méltóságosan emelkedik ki, mint ha a föld mélyéből bujna elő. Sugarai pillanat alatt megaranyozzák a messze nádasok s az ide látszó «boszorkánysziget»-i füzesek lombkoronáit s tündöklő fényt kölcsönöznek a vízi virágok kelyhén rezgő harmatcseppeknek.

A vízi madarak mind nappali tanyájokra szállnak. Egyszerre megszólal minden madár ajka és támasztanak oly nagyszerű hangversenyt, melyet a világ összes zeneművészei sem tudnának előállítani.

A rét szélén, az ég felé törő kis pacsirta reggeli dala is megcsendült itt is, ott is, üdvözölve a fakadó hajnal aranypirját.

A dobogókészlet vagy vízi bikák meg-megszaggatott ütemekben bögnék irtózatosan; ebbe vegyül a kacsák és libák feleselő gágogása, melyeken túlhangzik a mocsárok fölött alá s föl száguldozó sirályok és csérek siralmas vagy kaczagó szava.

A gémekek és bakcsók is bele-bele szólnak egyhangu rekedt «govak» vagy «krak» kiáltásaikkal a bizarr hangversenybe. A szárcsák előttem pittyegnek, kurrognak s néha-néha a vöcskökkel együtt oly nyertést visznek véghez, mint egy ménló és szinte jól esik a fülnek hallani utána, a magasból leszóló szélkiáltók csengő «pó-li»-ját.

Egy pár bibicz — fölöttem szárnyalatukban — engem észrevéve, kíváncsian kezdék körülrepkedni a csereteten, melyben álltam, hallatva egyhangú kiáltásukat, miközben csaknem a nád hegyéig lecsaptak, de lövésem egy csörgő kacsára, mely szárnyalva levén — elbukott — elijeszté őket közelemből.

Most e pillanatban, mint egy varázsütésre, minden szárnyas elnémult körülöttem, csak a nád sűrűjében rejtőző nádi verebek folytatták tovább üres csipegésüket. Nem tudva magamnak e dolog honnan származtat megfejteti, jobbra-balra tekintgeték. Kutyamra fordítva szemem, látom, hogy hegyezett fülekkel fölfelé figyel. Ekkor egy rekedt kiáltás vert föl ámulatomból; a hang után kémlelve, egy nagy madarat láték fölöttem jó magasan örvényelni és abban nem kis örömmel réti-sasra ösmerék.

Vérem fölpezsdült e madár látásakor s mint a galambra leső héja, húztam le magamat rejtekemben, dobogó szívvel lesve madaram közelebb jöttét; de egy jó ideig hiába vártam. Ott keringett körülöm a végtelen ürben, aranylós sárga csőre s hófehér — szinte vakító — farka csak úgy kiragyogott az égbolt kék alapszínéből.

Türelmem nem vesztve, ügyelek a rét szárnyas feje-

delmére, legkevesebbet sem törődve a tölem pár ölnyre úszkáló és repkedő kacsákkal; azonban igyekeztem vizslámot lenyomni, melynek a huzamos és kényelmellen fekvés már terhére kezdvén lenni, nem igen akarta intő szavaimat respektálni.

A sas mindedig nem jött közelebb; ott lebegett fölöttem a magasban, szétfeszített szárnyaival nagy köröket, irván le a légben. Most valami magára vonta figyelmét mert élesen sívító szárnyuhogással csapódott lejjebb valami

Leverten távoztam les-állásomról sebzett sasom után, még egy esélyt megkísérlendő.

Utamat a már említett töltés felé véve, azt gyors járással csakhamar el is értem. A partját szegélyező fűzfáson, mely közt vízzel telt nádasos kubikgödrök tátonganak, ezeken át érve, a töltésre léptem, azon végig menendő. E földmű, mely egészen a vödrösházi fűzeserdőig elnyúlt, mint víz-gát építettett a Tisza áradásai ellen. Beljebb-beljebb haladva rajta, kellemes, sőt érdekes lát-

Etetés a vadaskertben.

husz ölnyivel; ekkor tölem mintegy 95—100 lépésnyire lehetett. Elbizakodva Devisme-féle régi hátultöltőm jószágában, melyet időközben láncozott posta töltényekkel láttam el, türelmetlenül rá löttem. Lövésemre tisztán hallám a posták vágását, melyek a madárhoz csapódtak, ennek daczára azonban a sas nem esett le, noha szerterebbenő apró tollai erős sebzésről tanuskodtak.

Erre a madár feltűnő sietséggel távozott közelemből a leshelyemtől mint egy fél órányira levő, Szőregh falu felől kinyúló töltés felé és annak fűzfa szegélyezette oldalánál végkép eltűnt előlem.

ványt nyujt a körül elterülő nádasok zöld szőnyege és a hullámzó kalásztenger. E rét és nádas hemzseg a különféle vizi vadaktól. Mocsáros szélein gólyák és gémek lépdeltek lassú méltósággal.*

Gondolataimba elmerülve, felvont fegyverrel hónom alatt haladtam utamon, midőn egy önkénytelen pillantást vetve előre, szemem egy tölem mintegy 60 lépésnyire a nádszélből nagy nehézkesen és lassan fölemelkedő réti-sason akadt meg. Puskát arczhoz kapni és löni pillanat műve

* Jelenleg hire sincs már illt a rétnak; kalászttermő róna már az egész mindenütt.

volt s a talált madár egyet bakázva, hanyat-homlok zuhant le a töltésoldalba. Kutyámmal odarohantam s a madarat szárnyainál fogva a töltésre vinni nem került fáradságomba. Vizsgálódásaimból kiderült, hogy a sas első alkalommal jobb czombja táján kapott egy láncz-posta lövést, mert ugyanis második lövésem 6. számú kacsagöbblél történt, az apró serétyukaktól világosan megkülönböztethető volt a posta által szakított tátongó sebhely.

Örömem határtalan volt; oda nem adtam volna madaramat egy tót faluért.

Sasom gyönyörűen kitollazott nőstény példány volt a *Haliaetus albula* fajból, az agg egyéneket jellemző arany-szinű csőrrel és hófehér kormánytollakkal; nagyságát illetőleg: kiterjesztett szárnyakkal mérete a 8 lábat jóval meghaladta.

Ez volt a kaland vége, melyet az 1872. július 26-iki kacsales nekem ellelejtethetlenné tesz.

A madár általam kitömve, évekig diszlett fegyvereim fölött, míg egyszer csak a moly turkálni kezdett tollai között, aztán tönkre is tette tökéletesen; végre kikerült a kazal tetejére — madárijesztőnek.

Hiúzok a Nyitra völgyében.

Nekünk, a Kis-Fátra lábánál élő vadászoknak édes-kevés okunk van panaszkodni a szűz Diánára azért, hogy kegyével nem ajándékoz meg, mert ime, néhány év óta már örökös vesződésünk van a nagyobb dúvadakkal, melyek többnyire a Kárpátok magasabban fekvő vidékeiről nyomulnak le völgyeinkbe. A mult évtized a vaddisznóké volt, ez az évtized pedig a medvék és hiúzoké lesz, mely utóbbiak két esztendő előtt jöttek — tán évszázadok óta először — a hegyeskalapú tótok országába.

Az 1882-ik év nyarán a zay-ugróczi uradalomhoz tartozó egyik kis faluból az a hír szivárgott ki a világba, hogy az ott lakó, ismert orvvadász valami különös szörnyet lőtt; nem lehet tudni, vajjon medve, kutya vagy farkas-e. Az erre figyelmessé lett erdővédek meg is találták csürebén a jókora nőstényhiúzt, melyet a mint az illető a bíróság előtt bevallotta, bizonyos sziklák között lőtt meg néhány lépésnyiről, azon hiszemben, hogy valami különös kóbor kutya.

Az esetet már jóformán el is feledte mindenki, mikor a mindent elborító, fehér hólepel, új titkokat leplezett le. Mintegy félnapi járóföldre onnét, Trencsén- és Nyitra-megye határa mentén, egyre találták a vidéken eddigéig ismeretlen nyomokat s néha egy-egy őz maradványait. Veszélyes dolognak tünt ez fel minden vadász előtt, méltán attól lehetett tartani, hogy az őzállományt igen csökkenteni fogja. Ép azért szorgalmasan utána jártunk, csak hogy eltartott egyideig, míg a sziklás, nehezen hozzáférhető erdőrészekben, a hol fölverték tanyájukat, ki lehetett tudni járasaikat. A hiúzok különben ekkor még igen vakmerően viselték magukat, egynek nyomát harmincz lépésnyire leltük egy falutól. Sokszor akadtunk nagy, letiport és lehevert helyekre a havon, a hol játszottak és kergetőztek, mint a kutyák. Néha fényes napnál szaladgáltak a sziklákon, melegedve az olykor kisütő papon, csak hogy a baj az volt, hogy hajtókkal nem lehetett odaférni, különben is azonnal mély odúikba tüntek volna el.

Egy havas-esővel gazdag délután az egyik fiatal erdővéd elhelyezkedett a hegy tetején, mely azon hatalmas sziklabérczcel állott szemben — elválasztva egy keskeny völgy által — melynek repedései, és barlangjai a hiúzok várpalotáját képezték. Az ismeretes nyul-sipot kezdé fujni s utánozta a szorongatott őz kiáltását is, mely tudtommal másutt kevésbé használatos. Kétszeres, hatalmas ordítás lett rá a felelet s egy pár nagy, vörhenyes állat jött a már említett sziklák felől, mintegy hetven lépésnyi távolban egymástól, egyenest feléje. Az első nemsokára közelébe ért, ő rálőtt s az állat halva rogyott össze, mire, a mi a legkülönösebb, a másik hiúz egyre ordított. A fiatal ember újra sipolni kezdett, minek hallatára a vadállat néhány ugrást tett feléje, ő azonban — szerencsésen elhibázta. Ez újabb préda s a tudat, hogy e ritka vad oly könnyen lépre megy, igen fölingereelte egyik-másik szomszédságunkbeli, vasárnapi vadász szenvedélyét s ezentul mind csalhangra igyekeztek őket megkapni; majd kisipolták a tüdejüket, de a hiúzok nem jöttek többé, bár egyre okozták a károkat. Kivált egy öreg kandúr pusztított el sok őzet. A vén kópé egy félnapi járásnyi hosszú hegygerinczen vadászgatott s prédáin nőstényével és egy fiatalal osztozott, melyek, midőn hajnalban hazafelé sietett, már messziről elébe mentek üdvözlő kiáltásokkal.

Sokat jártunk ekkor lesre, többnyire 2—3 óra tájban a januári, majd a februári holdvilágos éjeken; oly izgalom, melyről csak annak lehet fogalma, ki azt igazán átélte. Ama halálos csönd az egész világ fölött, a keskeny hólepett völgy, egyfelől a sötét fenyvessel, másfelől a hold által sápadttá tett szikla kísértetekkel határolva; közbe egy nyomunkon áthaladó róka vonítása, vagy távolból a hiúzok nyávogása, mind sajátságos érzést keltek bennünk. S mind ehez még a mindent esontta fagyasztó hideg, ebben érezte a vadász igazán azt, hogy vadász! Egy reggelen, az előbb említett erdővéd testvérbátyja, örömsugárzó arczezal jött vissza az erdőből, azon hírrel, hogy az «öreg ur» már a halál fia. A fáradhatatlan vadász a hegygerinczen lévő forgóján lőtte meg. Mikor a halálos lövést megkapta, nagyot ordított s fölrohant egy több öl magas fa tetejébe, néhány lépésnyire az erdővédtől s onnét zuhant le holtan a földre.

Két hiúz maradt még hátra a családból, az öreg nőstény s egy fiatal, melyek után sokat jártunk, melyeket többször láttunk, hallottunk is, de lövéshez többé nem lehetett jutni, mivel a kiállott veszedelmek óta igen óvatossak lettek. Egyszer hajnalban, mikor az öregebb hiúz hazafelé sietve, jóval a mi leshelyeink alatt akart áthaladni a szűk völgyön, nyomainkra bukkant s a helyett, hogy azokat keresztezte volna, folytonos ordítás közben haladott párhuzamosan és csak nagy sokára vett magának annyi bátorságot, hogy átugrott rajtuk.

A tavasz mindinkább közeledett. Márczius elején jelentés érkezett a zay-ugróczi erdőmesterhez, hogy egy új hiúz verte fel tanyáját a vidéken s máris legyilkolt az őzek és a däm vadak etetőhelye mellett egy őzbakot, olyformán, hogy az a felett elnyuló ágról ugrott le a szegény állatra. Néhány nap mult el s az utánna való járás közben kezdtük észrevenni, hogy az egymástól meglehetősen távolban tanyázott hiúzok összekerültek s azóta minálunk se hírük, se hamvuk. Vajjon visszatérnek-e a télen, azt majd a jövő fogja megmutatni.* —s.

* Ha visszatérnének, kérjük Méltóságodat folytatni ez érdekes közleményt. Szerk.

Apró közlemények.

Ügető-verseny-nevezési határnapok. 1884-ik évi budapesti tavaszi ügető Derbyre 1883. decz. 31-én déli 12 órakor. (Programm a «V. Vers. L.» 30. sz.) 1885-ik évi budapesti tavaszi ügető Derbyre 1883. decz. 31-én déli 12 órakor. Hasonlóan a bécsi ügető Derby 1885. évre 1883. decz. 31-én déli 12 órakor. Az ügető-Derby nevezések Bécsben és Budapesten a napokban lezártnak. — *Propositiók.* Budapest 1884. Tavaszi idény. 1884. évi nagy tenyész-verseny. Az osztrák-magyar monarchiában elletett és nevelt négyéves (azaz 1880. évi ellés) mén és kanczáknak, pálya négyszer körül (3000 meter). Tét 100 frt, fele bánat, azonban csak 10 frt, ha 1884. évi márczius 31-én déli 12 óráig bejelentetik. Nevezési zárlat 1883. decz. 31-én déli 12 órakor. Első díj 2000, második 600, harmadik 400 frank. 1885. évi nagy tenyész-verseny ugyanott. Ugyanazon propositiók. 1881. évben elletett mén vagy kanczáknak. Első díj 3000, második 600, harmadik 400 frank.

Bécsi ügető-Derby 1885. Bécsi nagy tenyész-verseny. Az osztrák-magyar monarchiában elletett és nevelt négyéves (1881. évben elletett) mén és kanczáknak; pálya kétszer körül (2400 méter). Súly 100 kgr., mennél 3 kgr. több. Tét 100 frt, bánat 50 frt, azonban csak 10 frt, ha 1885. márczius 31-én déli 12 óráig bejelentetik. Első díj 3000 forint, második a tétekből 1500 frtig, harmadik tét. Nevezés lezáratik 1883. decz. 31. déli 12 órakor.

Az 1884. és 1885. évi ügető Derby nevezési határnapja már a napokban (decz. 31-ikén) lejár. A «V. és Vers. L.» értesülése szerint nevezve lesznek: a keszthelyi ménesből három csikó, gr. Esterházy Miklóstól néhány telivér Waisenknabe után, Slavoniából Tüköry ur által orosz ügető után nevelt három csikó, gr. Dessewffyecktől egy pár félvér és egy telivér; Debreczenből is érkezett három csikó, a kis-jenői uradalomban nevelt gr. Almásy-féle pejmen, Schossberger urtól egy Highflyer-csikó, egy gr. Forgách-féle Kettledrum telivér-csikó; gr. Esterházy Móricz és br. Üchtritztól Dami után nevelt csikók, gr. Esterházy László s Jankovich Gyula és Elemér urak csikói, Harkányi, Dörtyek és Bernrieder urak tenyésztései, a lajthántuliakat is számba véve, mintegy 40—50 körül lehet a nevezésnél számítani.

A «The Sportsman» decz. 8-iki számában az apalovak sorában Kisbért ismerteti egy régi ismerőse; ebből mint egyedüli érdekést emelhetjük ki, hogy szerinte Kisbér már mint versenyló is egyike volt a legkompaktabb és izomdúsabb alkotott lovaknak Newmarketban; különösen dicséri nagyszerű vállapjait, erős rövid hátát, roppant erős hátulját és lábait. Érdekes még amaz állítása, hogy Kisbér nem azért veszté el a St.-Legert, mert talán nem lett volna elég kitartó, de mert gyenge volt csüdben. Mint ismeretes, Kisbér a tele pályán verve volt, s akkor mindenféle mesés dolgot beszéltek róla (megzabáltatták volna a verseny előtt stb.). Kisbér igen jó évjárat ellen nyerte meg a Derbyt, legerősebb ellenfele volt Springfield, melyért midőn a trainingból kivették — s mi talán kevesek előtt ismeretes — tulajdonosának Mr. Houldsworthnak 20,000 guineát ajánlottak.

Nizzában a 20,000 frankos «Grand Prix de Monaco»-t január 14-én, a «Prix de Monte Carlo»-t (7600 frank) január 17-én futtatják le.

Eclipse-stakes elnevezés alatt Angliában 1886-ra érdekes lófuttatás van tervben. Az első díj 100,000 forint, a második ló 5000 frtot nyer. Hogy a verseny létesüljön, 300 aláírásra van szükség.

Anglia győztes jockey-i közt első helyen áll Archer F., ki 232 győzelmet aratott. Mindössze 10 év óta működik, mint jockey.

Gróf Lagrange halála következtében Archiduc is ki lépett a Derby-kandidátusok közül. St.-Simon és Duke of Richmond is visszavonultak a pályáról. Ez a három ló volt a két éves csödörök közt a legkitünőbb.

Kutya-idomítás. A gróf Széchenyi által Tibetből hozott két dogg annak idején Angliában is nagy figyelmet keltett; kétségtelen volt azonban, hogy nem doggok, hanem kitünő példány alpesi kutyák. Most Charles herceg hozott két kutyát Turkestánból, melyek ugyanazt a jelleget mutatják, mint a IX. Lajos alatt importált és medve-vadászatokra használt tibeti doggfajták.

Birminghamban általános nagy kutya-kiállítás van, melyen a világon létező összes kutyafajok képviselve láthatók.

A londoni Great Dan Club a jövő évre dogg-kiállítást tervez, melyet áprilisben vagy májusban szándékoznak megtartani.

Rendkívüli távgyaloglást kezdett nemrég két amerikai ur. Október 9-én hagyták el San-Francziskót. A ki közülök elébb jelentkezik New-Yorkban a «New-York Herald» szerkesztőségében, az 2000 dollárt nyer. A gyaloglás körülbelül öt hónapig tarthat. A távolság mintegy 3800 angol mértföld

Vivás. Mailandban decz. 4-én nagy vivóversenyeket rendeztek élénk érdeklődés mellett. — Bécsben Hartl, a ki nemrég a tetszéssel fogadott női vivó-versenyeket rendezte, női vivó-tanfolyamot rendezett, melyre számos előkelő bécsi hölgy beiratkozott.

Athletika. Sheffieldben, Angliában, decz. 24-ikén hat napig tartó távgyaloglást rendeznek a világ legkitünőbb gyalogjárói. — **Arthur Hancock** és J. W. Raby, a két ismert angol távgyalogló közt egy régibb matsh kerül e hó 17-én eldöntésre. — **Lynn**-ben Amerikában Mr. C. O. Breed bámulatatos erőmutatványt teljesített. Egy 50 fontos vasemelőt tartva egymásután hatvanszor feszítette ki karját egyenesre.

Billard. Párisban Vigneaux, a jeles francia billardművész és az amerikai Schäffer közt a Grand Hotelben nagy mérkőzés volt, melyet számos amateur és kíváncsi nézett végig. Vigneaux 2400 point-n nyert 1906 ellen.

Lövészet. Monacóban decz. 15-én kezdődött a nagy nemzetközi galamblovész, mely 1884. márczius közepéig fog tartani. E nagy meeting Miklós nagyherceg, gróf Montecupo, gróf Néva, Nariskin herceg, gróf d'Aspromonte, lord Clifford, báró Saint-Clair, gróf Gurowski de Wezself stb. urak védnöksége alatt áll.

Etetés a vadaskertben.

(Képünkhöz.)

Hó borítja a földet, zuzmara a fák ágait. Hűvös szél üvölt a hegyek felől, napsugár ritkán téved a tájra, s ha kibontakozik is a ködös fellegek közül, csak olyan sápadt, mélabus, mint a haldokló tekintete. «Hol a vidámság mostanában? Odabenn, a jó meleg szobában» mondja a költő, mi pedig a deli dämuvadak nevében hozzátesszük — «meg odabenn a szarvasházban» — a hol sem süvöltő hűvös szél nem bolygatja meg az eleven bundát, sem fagyos hó nem kezdi ki a vadaskerti királyi vad orrát, mert a szénát odaviszik helyébe s kényére falatozhatik. Az ősi szokás azonban a dämvadi kebelben is föléled még a jólét napjaiban is, s a szarvasházi meleg tanyáról csapatostól kiülnek hűselni a jó hideg hóra, sőt némelyik széles jókedvében moszatot is keres alatta, bárha semmi szüksége rá, hogy vadon élő társaiként élelmezze magát. De hát hiába: gazdag embernek is jól esik néha a fekete kenyér!

KÖZGAZDASÁG.

Közgazdasági bajaink.

Hazánk legtöbb vidékén panaszkodnak a nagyobb földbirtokosok, hogy hiányzik a kellő mennyiségű és alkalmas munkaerő. A munkások viszont jajgatnak, hogy kenyeret sem ehetni már nálunk, mert oly csekély a napszám s ennek dacára nem akad munka folyton, egész éven át.

A munkaadó és munkás panaszja jogosult, de megfoghatatlan, mert egymásnak ellentmond.

Kutassuk e bajok valódi okát s rájövünk, hogy e közös bajt orvosolni nem lenne oly nehéz.

A földbirtokos, kinek állattenyésztéssel is kell foglalkoznia, hibát követ el, midőn ki nem aknázza helyzeté összes előnyeit. Nálunk vajmi ritka helyen tapasztaljuk ezt. Dohánytermelő vidékeinket kivéve, alig találunk nagyobb gazdaságokat, hol ne lehetne legalább 10-szer annyi napszamos-munkást kapni és foglalkoztatni egész éven át, mint ez tényleg történik.

Gazdáink részint pénzhiány, részint vállalkozási józan bátorság hiányában nem rendezik be gazdaságaikat olyformán, hogy minden jövedelmezővé tehető vállalkozással emeljék az évi bevételt. A pénzhiány s rossz hitel-viszonyok mindenesetre nagy, de nem elháríthatlan akadályt gördítenek különféle vállalkozások elé. Egy kis találékonyság s a szokottnál több bátorság ellensúlyozhatja rossz hitel-viszonyainkat, sőt a pénzhiányt is. *Mit tegyünk?*

Legfőbb teendőink közé tartozik, hogy a jóra való, éhező és heverő munkaerőt, az elszegényedett vidékek lakosságát, különösen az Amerikába való kivándorlásra vetemedett felvidéki becsületes és munkaszerető népet lássuk el munkával. Ez nem merész vállalkozás, nem nehéz feladat nálunk, hol sok vidék nyomora oly fokra hágott, hogy a nép már nem azért kíván dolgozni, hogy ehessen és élvezhessen, de enni csupán azért kíván, hogy dolgozhasson nap-estig, az éhséget csak félig-meddig csillapító kenyérmennyiségért.

A 300 holdasnál nagyobb gazda, legtöbb vidékünkön nem veszthet, de csak nyerhet, ha a régi szokás ellenére munkásainak számát megtízszerezi s foglalkoztatja a ma heverő erőt akkor, a midőn ez erő foglalkoztatása nem kerülne többbe, csupán annyiba, mint a mennyi élelmiszerfogyasztást a foglalkozó egyén létfenntartása megkíván.

Okszerű gazdálkodást üzve egy embernek munkaereje által elért eredmény értéke a legrosszabb értékesítési viszonyok közt is legalább 3-szor annyit ér, mint a munkás által elfogyasztott élelem értéke, tehát tiszta nyereségünknek kell lenni akkor, a midőn az élelmi cikkeket nem készpénzen vesszük, hanem oly munkás foglalkozása által produkáljuk, ki az ereje által produkált élelmi terményből munkájáért csak $\frac{1}{3}$ részt kíván.

De hát mi dolgot adjunk mi 10-szer annyi munkás-

nak, mikor ma a 10-ed résznek is alig jut foglalkozás egész éven át, télen-nyáron, kérde a legtöbb gazda?

Feleletünk erre a következő: Rendezzük be gazdaságunkat okszerűen, a mai haladásnak megfelelőleg.

Kezdjük el építkezéseinken. A legtöbb magyar gazda lakhelye, tanyája és gazdasági épületei úgy építvék, mintha csak ideiglenesen akarnánk tartózkodni ez országban. Mintha táboroznánk itt s legfőbb gondunk lenne megállapítani, hogy hová és mikor induljunk tovább. Ha ez lenne célunk, akkor praktikusabb nép nem lenne a magyarnál, mert bámulatos kiszámítással építvék lakhelyeink oly módon, hogy azoknak esetleg hasznát se vehesse valamely utánunk vándorló nép.

Építkezési stýlról beszélni még talán elég korán lenne, azt azonban mindenesetre megtehetnénk, hogy gazdasági épületeinket téglából és tűzmentesen építsük. Ez nem nehezen kivihető dolog még az Alföldön is, hol a téglát szalma tüzzel és pusztán élelmi szerért is szívesen dolgozó vályog-készítő napszamosokkal előállítani éppen nem költséges. Praktikus, csinos és különböző szükségletnek megfelelő épület-terveket mindezekhez szükséges korrekt építési számításokkal egyetemben ma már, mint egyéb nyomtatványt, olcsó áron kaphatni.

Ezen sokszorosított tervrajzokkal, megkapjuk az építőnek és az anyag-beszerzőnek szükséges utasításokat és kimutatásokat is a legapróbb részletekig és így megkiméljük az építész tervrajzáért járó gyakran magasdíjakat. Az ily építkezés tehát nem igényel több készpénz-kiadást, mint a mennyit egy vidéki építő felügyelőnek, továbbá az ács, lakatos és asztalosnak készpénzben kifizetünk. A készpénz kiadást pedig mindenesetre leszállíthatjuk itt is az által, hogy a mesteremberek díjainak jórésztét élelmi szerekkel fizetjük ki, mert miért élmezze magát máshol az, kit, ha reánk van utalva, egyuttal élelmi szer fogyasztónkká tehetünk. Ez az illetőnek ugyyszólván mindegy, míg ellenben a termelő gazdának nagyon is nem mindegy, hogy készpénzt ad-e a munkáért, vagy nagyobb részben terményt.

A gazda, midőn ily módon értékesítheti terményeinek egy részét, sok esetben 40—50%-kal többet kap ezért, mintha előbb folyó pénzzé teszi azt, csupán azért, hogy folyó pénzzel fedezzen minden kiadást, a mely eljárás mai viszonyaink közt rendkívül hátrányos.

A szállítás-közvetítés, az ismételadó által nyereség czi-men, stb. fölszámítandó költségek nyereségként szerepelhetnek a gazda bevételében, midőn ő e költségek nemteljesítése dacára e költségek fölszámíthatásával, vagyis oly árban adhatja élelmi szerét a munkáért, mint a minő árért kapja azt a munkás 3—4-ik kézből. Ily esetben a munkás nem vesz s a gazda még is nyer 30—40%-ot is.

A jó gazda irtózik a készpénz fölösleges kiadásától, mert készpénzt direct a földből (hacsak nem arany- ezüst-bánya) produkálni nem lehet. Ellenben megragad min-

den alkalmat arra, hogy terményeinek legalább egyrészt ennél nagyobb hasznot hajtó módon értékesítse.

Nagyobb hasznot hajtó módon pedig alig értékesítjük terményeinket, mint midőn az azt előállító munkaerőnek alig adunk az illető erő által előállított terményből egy 3-ad részt. A földlog tehát, hogy ennél több munkaerőt működtessünk ilyen körülmények mellett. S mint említők, ismételjük, hogy ez nem oly nagy feladat.

Ha a fönt leirt módon szolid, kényelmes, tüzmentes és szóval praktikus gazdasági épületeket teremtettünk, akkor az ezzel elkészült munkás anyagot más térre vetjük és rendezni kezdjük gazdaságunkat lassankint de folyton mindaddig, míg az e munkára fordított erő költsége és az ez által elért eredmény különbsége a fönt leirt haszonmennyiséget eredményezi.

S ha gazdáink azt kérdik, hogy hát mit tegyünk a megtízszerezett munkaerővel, mivel étetjük, ha építkezésünket rendbe hoztuk? A következőket feleljük:

1. Tenyészsünk annyi hasznos állatot, a mennyit megbírnak birtokunk, mert az ily vállalkozás folytán szaporítandó munkások ellátása még kevésbé lehet terhes, a mennyiben e vállalkozás ügyes vezetés mellett egyike a legjövedelmezőbbeknek.

2. Kultiváljuk a gyümölcs termelést, a selyembogár és méh tenyésztést, és pedig nem csupán azért, mert kifizeti magát, de azért is, hogy mezei terményeinket vagy állattenyésztésünket érhető csapások esetén sokféle jövedelmi forrásaink megóvhassanak a pénzhiány kellemetlenségeitől.

3. A mesterséges haltenyésztés patakok, tavak és folyókban valószínű kincsbányája lehetne a magyar gazdának, ha külföldi, de különösen amerikai mintára berendezve üzzük e vállalatot. Nálunk a maszlag, dynamit, apró szemű háló és egyéb tiltott eszközök által annyira kikapusztultak halaink, hogy a mai magas piaci árak mellett egy bizonyos ideig valóban meggazdagodnék minden haltenyésztő-társulat, a mely a mesterséges tenyésztést nagyban üzné.

4. Törekedjünk vadállományunkat óvni és szaporodását okszerű kezelés és tenyésztés által előmozdítani, mert ha Csehország és Ausztria egyes vidékei jövedelmüknek egy tetemes részét a vadállományból és vadászterületek bérbeadásából nyeri, mennyivel többet jövedelmezne nekünk a vad különösen a néptelenebb és termékenyebb vidékeken, a minőkhöz még csak megközelítőleg is nincsenek hasonló helyei Ausztriának vagy Csehországnak.

A fogoly, tüzök, özvad stb. nevelése illetőleg szaporítása okszerű vezetés mellett jövedelmezőbb, mint a házi szárnyasok, sőt több más házi állatok tenyésztése, mert míg a házi állat különös gondozást, szállást és pénzértékű eledelt emészt föl, addig a hasznosabb féle vadtenyésztés mind a kiadásainktól megkímél, mert a vad sok helyen még a mezőn maradt és egyébként nem értékesíthető takarmányfélékből, vad növények magvaiból stb.

Az itt felsorolt vállalkozásokat egytől-egyig üzheti min-

den néhány száz holdas gazda kivétel nélkül minden vidékünkön. És minde dolgok lehetetlen, hogy ne jövedelmezzenek.

Ha a fönt elsorolt vállalkozások szerencsés üzhetése folytán a különféle élelmi szerek értéke nagy mértékben alászállna, akkor az általános jólét legalább oly fokig jut, hogy éhező népünk nem lesz kénytelen kivándorolni ez országból, innen, (hol nevetséges, de úgy van, a gazdák a kivándorlás daczára is azt állítják, hogy pénzért sem kapni munkást mindenkor.

Ha az általános jólét, a mint mondók, az élelmiszerek nagy mennyisége folytán oly fokra hágott, hogy a munkás már pusztán eledelért nap-estig nem dolgozik, hanem magas napszámért (mi kívánatos volna), akkor azután fontolgathatnánk, hogy megtízszerezzük-e munkásaink számát, ma azonban ezt egy praktikus gazda sem fogja fontolgatni, hanem munkát ad egész éven át annyi embernek, a mennyit csak elláthat munkával, mert ha a fönt elsorolt vállalkozásokat üzi (a ma divó szégyenletes csekély fizetésért vagy a pusztán élelmezésért dolgozó napszamosokkal), lehetetlen, hogy meg ne gazdagodjék és e mellett lehetetlen, hogy a közjót, az általános jólétet elő ne segítse.

Gr. Kreith Béla.

A bélyei komlótelep.

— Bárány Kemény Béla közgazdasági előadó jelentése. —

I.

Nagyméltóságodnak 23,450. sz. alatti leirata következtében, f. é. június 19-én elindultam Albrecht főherceg bélyei uradalmába, a komló-termelés tanulmányozása céljából. Folyó hó június 22-én megérkeztem az uradalom központjára, Főherceglakra.

Legelőször is a főherceglaki 27 hold kiterjedésű komlótelepet tettem részletes tanulmányozás tárgyává. Feladatomat megkönnyítette az ott alkalmazott württembergi komló-kertész, ki több nevezetes körülményre figyelmeztetett, mely fontossággal bír a komlótermesztés mezején. Ily körülmények között, elkezdve a komló helyének okszerű megválasztásánál, egész a zsákolásig, az összes műveletekről tiszta fogalmat szerezhettem magamnak. Csupán a szárítás körül nem volt alkalmam tapasztalatokat szerezhetni, mely eljárás pedig egyike a legfontosabbaknak, miután a komlónak minőségére a szárítás fokának helyes megítélése a legnagyobb mérvben befoly.

A komló művelésére annyira fontos metszésre vonatkozólag a következőket jegyeztem meg: A komló anyató koronájának legközelebbi rügyéből fakadó hajtások adják a legdúsabb termést; ennél fogva ezeket kell kiválasztani vezérhajtásoknak. A felesleges hajtásokat azonban nem tanácsos kiszaggatni, mivel az anyató könnyen megsérülhet és elszárad, hanem célszerű azokat éles késsel a töről egész alatt lemetszeni. A fentebbi eljárás kissé hosszadalmas, azonban nagy fontossággal bír.

Az uradalomban 4 hajtás hagyatik meg: ezek közül 1—2-öt fel hagynak futni, a többiek tartalékban hagyatnak azon esetre, ha az utnak induló komlóvezérszár elpusztulna vagy hegye megcsönkulna. Mihelyest a komló a spárgán biztos fejlődésnek indult, a tartalék hajtások éles késsel jó mélyen kivágatnak.

Ha a komló 2—2½ ölnyi magasságot elért, azt a földtől egy ölnyi magasságban meghagyjuk levelezni és megtisztítjuk a kacshajtásoktól. A kacshajtások késsel vágat-

nak le: a szokásos kitördelés mellőzendő azon okból, hogy a vezérszárak meg ne sértsenek. A meglevelezés a nedv-forgás összpontosítását idézi elő a felsőbb részekben, más-résről ezen műtét által a kártékony rovarok felmászása megnehezítettik.

Minden műtétnél nagy figyelem fordítatik az anyaggyökér és vezérszár kimélésére, mivel ezeknek megsértése nagyban gátolhatja a komlónak dús tenyészhetését. Magától értetik, hogy az uradalomban a komlós telepek gyomtól való tisztántartására a legnagyobb gond fordítatik.

Miután a béklyei uradalomban a napszámviszonyok nem valami kedvezők és az uradalom 80 kat. hold komlót termel, a kézierőt gépek segélyével kénytelen helyettesíteni. Az összes 80 hold komlónak munkáját, kivéve természetesen az emberi munka által nem helyettesíthetőt, lóerővel végzik.

A komlónak kifedését közönséges ekével, megkapalását ekével, töltögetését közönséges töltögető ekével, a gyomtól való tisztántartását exstirpátorral, avagy egy nagyon egyszerű duruszoló eszközzel hajtják végre, bámulatos tökéletességgel.

A fentebbi rendszer mellett a komló miveltési költségei a minimumra redukálódnak.

Daczára annak, hogy az uradalom a rigolirozási költségese munkálatot gőzekével hajtva véghez, a szükségelt $3\frac{1}{2}$ öl magas oszlopok az uradalmi akáczerdőkbe szereztetnek be, a spárgákat maga az uradalom készítetteti és középátlagot véve fel, egy hold komlós évenként 800 frt tiszta jövedelmet hoz, daczára, mondom, ezen kedvező körülménynek, tovább terjeszkedni alig képes a komló-termesztés mezején, mivel a legmegfeszítettebb erővel sem képes már is az aratást a maga idejében végrehajtani.

Egy hold komlónak learatására 60—70 munkásra van szükség, 80 hold után következőleg 4800—5600 munkás szükségeltetik. Hogy tehát az aratás 2—3 hét alatt lefolyhasson, naponként 360—410 napszámot szükségeltetik.

Nézetem szerint a fentebb említett miveltési eljárás minden tekintetben megfelel a célnak és annak az erdély-részi komlósokban való gyakorlatba hozatala kívánatos. A miveltési költségeket ugyanis tetemesen redukálja és oly vidékeken is lehetővé teszi a komlótermesztést, a hol rossz napszámviszonyok léteznek.

Csupán a komlónak ekével való kifedését nem merném tanácsolni, mivel a legnagyobb figyelem mellett is megsértheti ezen miveltéskor alkalmával a komlónak anyaggyökerét, vagy annak koronáját az ekevas, mely sértés az anyaggyökér rothadását idézi elő.

Megemlítésre méltó azon eljárás is, hogy miként járnak el az uradalom komló-telepein azon gyakori esetekben, midőn a vezérhajtás megcsönkul. Akkor ugyanis a vezérszár legdusabb oldalhajtását teszik meg vezérhajtásnak, letisztogatván szorgalmasan egy öl magasságig, esetleg magassabban is; a többi mellékajtásokat mindannyiszor, hányszor kiujulnak. Az ilyen fattyuvezérszár csakhamar megerősödik s jó közepes-termést képes adni. Miután a szél, záporosók, jégesők, leginkább pedig a barna és fekete orrmányos bogarak által az említett csönkulás gyakori eset és ez okból elvész a termés, ha a leírt módon nem segít a gazda, a fentebbi eljárás nagyon is figyelemre méltó.

Az uradalom összes komló-telepein a drót-spárga-miveltési rendszer van alkalmazva. Miután gyakran előfordul, hogy a vízszintes drót, avagy a függőleges spárgahuzalok leszakadnak azon időben, midőn már meg vannak terhelve

komlóval, szükséges tudni, miként kell eljárni ily esetekben. Egy nagy vihar következtében bő alkalom volt ezt gyakorlatilag megtanulni.

Az uradalom komlótelepei csakis minden harmadik évben trágyáztatnak meg érett marhatrágyával, holdankint 250 q-át számítva; mesterséges trágyanemek nincsenek használatban.

Mint említém, az uradalomban 80 hold komló termel-tetik, $\frac{3}{4}$ részben késői spálti, $\frac{1}{4}$ részben nyári zázi komló. Daczára annak, hogy a nyári zázi komló az uradalomban keveset terem, még sem hagynak föl annak természet-sével, részben azért mivel aratása nem üt össze a spáltival, részint azért, mert finomabb lévén a spáltinál, kedvezőbb középár érhető el az összes komlómennyiségre nézve, ha a fentebbi arány fentartatik.

Az uradalom nincsen ellátva minden komlótelepén a szükséges szárítókkal. Ez okból például a brajdaöldi tisztartóságban, a hol 20 hold komló termel-tetik, a török-buza-kasokat rendezik be komlószáritóknak; ezen kasokban a komló gyorsan és kitünőleg elkészül. Miután az uradalomban levő török-buzakások 1— $1\frac{1}{2}$ öl szélesek, $1\frac{1}{2}$ öl magasak, 3 láb széles rámak ott jól elférnek.

A török-buzakásokban való szárítás iránt több erdélyi gazda érdeklődéssel viseltetik; miután azonban Erdélyben a kasok rendesen csak 3—4 láb szélesek, alig volna lehetséges azokat czélszerűen komlószáritóknak felhasználni. A mi az uradalmi szárító-épületeket illeti, előnyt adok az Erdélyben általánosan elfogadott könnyűszerű, nagy és számos redőnyös ablakokkal ellátott szárító-épületeknek, mivel ezen szárítóknak nagyobb és szabályozható léghuzam állítható elő. A mi az uradalomban használatban lévő hálóval bevont szárító-rámákat illeti, azok nagyon czélszerűek, de miután az Erdélyben használt nádból készült rámak szintén tökéletesen megfelelnek a célnak, áruk pedig tetemesen kisebb, ez utóbbiaknak előnyt nyujtok.

A mesterséges haltenyésztésről,

tekintettel a külföldi halászat és halászati törvényekre.

Több mint egy századdal egy Jacobi nevű hannoverai hadnagy figyelemmel kísérte a halaknak párosodását, a mint az a természetben történik, s e megfigyelése közben jött azon szerencsés gondolatra, a természetes párosodást mesterségesen utánózni. Ő volt az első, kinek a mesterséges haltenyésztés feltalálása tulajdonítható, bár Remi és Gehin francia halászok 1842-ben már szintén foglalkoztak a mesterséges haltenyésztéssel, még pedig bizonyynyal saját megfigyelésük és találmányuk alapján, miután nem igen tehető fel, hogy ezen egyszerű, a departement des Vogesben lakó halászok Jacobi találmányáról, mely különben is akkor már majdnem teljesen feledésbe ment, tudomással birhattak volna és így bár az első feltalálás érdeme okvetlen Jacobit illeti meg, azért a mesterséges haltenyésztés első gyakorlati alkalmazása s ugyszólván a másodizbeni feltalálás Remi és Gehin francziáknak tulajdonítható. Ez el nem tagadható, s hogy a francia kormány már elejétől kezdve mily fontosnak tartotta a mesterséges haltenyésztést, bizonyítja az, hogy Remi és Gehin halászok még 1848-ban 1500, illetőleg 1200 frank évi fizetést, utiköltséget és más pénzbeli adományt is nyertek a mesterséges haltenyésztés terjesztéseért. A mesterséges haltenyésztés feltalálása által az előbb említettek az egész emberiségnek rendkívüli szolgálatokat teljesítettek, mert ha meggondoljuk a halak

szaporaságát, tekintetbe véve azon körülményt, hogy a nőnemű halak közül a pisztráng 6000, galócza 20,000, a potyka 50—60,000, a harsa 100,000, a viza és tok 2 millió ikrát is rejt magában, meg nem foghatjuk, miként gyérültek meg vizeinkben halaink, de a ki ismeri a halak párosodásának módját, igen jól tudja azt, hogy e számtalan ikra közül csak egyrész termékenyített meg a természetben, s nagy része termékenyítetlen marad. E körülménynél fogva fontos a mesterséges haltenyésztés. A halak ivarzási művelete a természetben akép történik, hogy az ikráshal érezvén a testében hordott ikrák érettségét, felkeres egy sekélyebb, csöndes helyet, a hol ikráit lerakja, abban a pillanatban, a hogy ez megtörténik, ugyanazon helyre siet az őt már kísérő him, s a lerakott ikrák fölé ereszt egy tejszerű folyadékot, ezen ivarnedvben van a termékenyítő erő, a mely ikra e folyadékkal érintkezésbe jön, az megtermékenyített, a többi ellenben nem. Megérthetés végett ezt előre bocsátva, igen természetes, hogy e tejszerű folyadéknak a lerakott ikrákkal érintkezése a természetben nem lehet oly határozottan teljes, mint a mesterséges termékenyítésnél, a hol az ikrák egy korlátolt nagyságu edénybe tétetvén, a rájuk bocsátott ivarnedvvel összeráztatván, ezáltal alkalom nyújtatik valamennyi ikrának a megtermékenyítésre. De nemcsak ebben nyilvánul a mesterséges haltenyésztés előnye, hanem nyilvánul az még a már megtermékenyített ikráknak és az embrióknak védelmében. Számtalan veszélynek vannak a megtermékenyített ikrák és hal-embriók kitéve, a nélkül hogy védelmükről gondoskodva lenne. E számtalan veszély ellen mesterséges kiköltése az ikráknak s a hal-embrióknak kifejlődésükig való oltalmazása és ápolása megadja azt a védelmet, mely a természetben teljesen hiányzik. A mesterségesen kiköltött halak mindaddig gondosan ápolgatván, míg önerejükből szembeszálhatnak az őket fenyegető veszélyekkel, igen természetes, hogy az így gondozott halak közül aránytalanul több nőhet fel, mint a szabad természetben kikelt és minden védelemtől megfosztottakból.

Az elmondottak alapján a mesterséges haltenyésztés feladata az, hogy *a természettől nagy mennyiségben nyújtott halikrákat mesterségesen megtermékenyítse, a megtermékenyített ikrákat és hal-embriókat az azokat fenyegető veszélyektől megóvja s e mellett a már kifejlődött halacs-kákat gondozva, táplálkozásukra oly anyagokat nyújtson, a melyek mellett azoknak teljes kifejlődése leginkább biztosítható.*

A mesterséges haltenyésztés feladata azonban nemcsak a mesterséges megtermékenyítés; a megtermékenyített ikrák és hal-embriók védelmében s ez által a halállomány szaporításában keresendő, sőt mondhatnám, sokkal nagyobb előnyt biztosít s illetőleg sokkal gyakorlatibb a mesterséges haltenyésztés által elérhető azon eredmény, hogy általa a nemesebb halmemek oly vizekbe is meghonosíthatnak, a hol azok ezelőtt hiányoztak. Majdnem hihetetlen példákkal rendelkezünk e tekintetben, p. o. Coste tanár Párisban a Collège de France tavának egy részében, amely 12 m. területű és 50 cm. mélységű, 200,000 mond kétszáz ezer pisztrángot, lazacpizstrángot, galóczát, és lovagot tenyésztett. E halacs-kák 3 hónapos korukban oly erősek voltak, hogy azok aggodalom nélkül szabadon bocsáttathattak. Közülök 50,000 a Bois de Boulogne tavaiba bocsáttatott, a hol minden etetés nélkül egy év alatt átlag 12 cm. hosszát értek el. Számtalan ily példát lehetne felemlíteni, de nem akarok hozsadalmas ismétlésekbe bocsátkozni, s csakis kuriozitás szempontjából emlitem fel még azon egy esetet, hogy

Északamerika Pennsylvánia államában egy farmer alkalmasabb vízterület hiányában egy nagy kádban egy kis forrás segélyével, melyet abba bevezetett, 1200 pisztrángot tenyésztett, a melyek e szűk börtön daczára igen szépen kifejlődtek s az eledelül nyújtott konyhahulladékon meghiztak. E példák eléggé bizonyítják a mesterséges haltenyésztés jövedelmező és gyakorlati hasznát s ez általában felismertetvén, nem hiszem, hogy nagyitanék akkor, midőn a külföldi mesterséges haltenyésztőintézetek számát 500-ra, s az ezekben és ezenkívül a mesterséges haltenyésztéssel foglalkozó egyénekét 10 ezerre becsülöm. Ennyi egyének nyújt az közvetlen életexisztenciát s azon egyének száma, akik ezen gazdasági iparág által jutnak közvetett jövedelemhez, oly nagy, hogy azt még hozzávetőleg sem merem meghatározni.

A művelt külföld már régebben felismervén a halászat nemzetgazdasági fontosságát, alkalmas rendszabályok létesítése s a mesterséges haltenyésztés meghonosítása által igyekezett a mondhatni mindenütt megritkult halállományt szaporítani. Ezen igyekezetet, daczára az újabb kor találmányainak, melyek a halászatra tagadhatlanul kártékony befolyást gyakorolnak, nagyrészt, általában jó siker koronázta.

Kezdeményezőnek e téren Angliát tekinthetjük, mely a halászat szabályozását még e század első évtizedeiben gondozása körébe vonta.

E század elejétől kezdve egész sora a parlamenti határozatoknak foglalkozik a halászat rendszeresítésével és a halállomány szaporításának s védelmezésének kérdésével. Hogy mily eredménnyel, azt eléggé bizonyítja az, hogy Anglia édesvizi halászatának évi bevétele az utóbbi években jóval meghaladta a 25 millió forintot. Igaz, hogy a létező halászati törvények, illetőleg rendszabályok között, az angol halászati szabályok nyújtják a halállománynak a lehető legnagyobb védelmet és sokan hajlandók ennek tulajdonítani az elért bámulatos sikereket; nézetem szerint azonban az elért eredményeket nem annyira a szigorú s alkalmas rendszabályoknak, mint inkább a szigorú állami ellenőrzés és felügyeletnek tulajdoníthatni. Ezen intézmény, kapcsolatban az általánosan elterjedt mesterséges haltenyésztéssel termékenyít be Angliának évekkal ezelőtt majdnem teljesen kipusztult vizeit s tagadhatlanul ezeknek tulajdonítható az érdem oroszán-része. Anglia gazdag földbirtokosai nem várták az államhatalom gyámkodó vezetését és saját erejükben számos haltenyésztő intézetet állítottak fel. Ezen intézetek évenként millió meg millió halacs-kát tenyésztének és hogy mily eredménnyel, bizonyítja több angol földbirtokos példája, akik közül nem egy bir halászata után 50 sőt 100 ezer forint jövedelemmel; pl. Richmond herczeg, akinek Skóciában a Spey folyóban birt halászatának jövedelme évenként 150 ezer frtra becsültetik, holott ugyanezen halászata 1858 előtt csak 8 ezer frtot jövedelmezett.

Anglia után első sorban Franciaország fogadta el az észszerű halászat elvét és az 1829-ik évi halászati törvény ott is megvetette a halászatnak, mint a közvagyonosodás egyik eszközének alapkövét. A mesterséges haltenyésztés fejlesztésére a francia kormány 1849 óta ezreket költött és a halállomány szaporítását állami haltenyésztő intézetek mozdították elő. Ezen intézetek bárkinek is vizeik benépesítésére ingyen szolgáltaták a megtermékenyített halikrákat, sőt ezzel sem elégedve meg, állami halászati tisztviselők beutazták az egyes departementokat s nagy számmal helyezték el a kikelő félben levő halikrákat a kizsarrolt vizekben. Kezdték pedig ezt különösen a vízdús, de elszegényedettebb vidékeken s

valóban Franciaországnak számtalan községe és ezek lakóinak jóléte csakis ennek, illetőleg ennek folytán a halászatnak köszönhető. Mig Angliában a gazdag földesurak foglalkoznak leginkább a mesterséges haltenyésztéssel, addig Franciaországban általánosabb elterjedést nyert és számtalan francia egyszerű földművelő huz pár ezer frt jövedelmet kis patakja és haltenyésztő bögréi után. Valóban hihetetlen eredmények értek el és a mesterséges haltenyésztés, valamint kitartó szorgalom által sokszor számba alig vehető kis patakok lettek biztos és állandó jövedelem tárgyai. Statisztikai kimutatások szerint Franciaország édesvíz halászata átlag 30—35 millió frankra becsülik s pontos számítások alapján a vizek felületének hektárja átlag 75—80 frank jövedelmet nyújt. Ha e számokat összehasonlítjuk az 1859-ik év eredményével, a midőn Franciaország összes édesvízi halászata 600 ezer frankot jövedelmezett, lehetetlen a mesterséges haltenyésztés előnyeit el nem ismerni.

Németországban a halászat rendezéséről az elfogadott észszerű elvek szerint első sorban Württemberg és Baden gondoskodtak. Később követték a többi államok s végre 1880-ban Poroszország új halászati törvénye. E törvény egyike az e téren legjelesebb alkotásoknak, intézkedéseiben a legapróbb részletekre is kiterjed és valóban elmondhatni, hogy a kontinensen hozzá hasonló halászati törvény még nem alkottatott. E törvény hosszas előtanulmányok tárgyát képezte és 1871 óta szakadatlanul foglalkoztak e kérdéssel a porosz földművelési miniszterium kebelében és a közönség körében. E szorgalmas foglalkozásnak eredménye az 1880-iki halászati törvény s épen ezen hosszas előkészületek bizonyítják, mily súlyt fektetett annak legkisebb részleteire is a porosz kormány. Poroszország és a többi német államok fel bírták fogni a halászat rendezésének fontosságát s teljes erővel arra törekedtek, hogy oly *szigorú és változhatlan szabályokat alkossanak a halászat gyakorlatáról, melyek idővel minden résztvevő jogérületében meggyökerezzenek.*

De nemcsak törvényalkotás által sietett a német kormány a kipusztuló félben levő halállomány védelmére és szaporodhatóságának előmozdítására, hanem állami haltenyésztő-intézetek felállítása, magánintézetek segélyezése, jutalom és érdemdíjak kiosztása által is teljesítette a nép jólétét szem előtt tartó kötelességét. Igaz, hogy e munkásságában lépten-nyomon támogatta egy erős és egészséges közvélemény, mert a halászat kérdésével Németországban igen sokan tudományosan és előszeretettel foglalkoznak s ezen érdeklődésnek tulajdoníthatók leginkább azon nagy eredmények is, melyek aránylag rövid idő alatt már több német államban elérték. Hogy mily áldozatkész a porosz kormány a haltenyésztés kérdésében, legfényesebben bizonyítja azon tette, hogy a német halász egyesületnek Berlinben 150 ezer birodalmi márkát adományozott segély czímen, és hogy mily hatalmasan érdeklődik a haltenyésztés iránt a közvélemény, annak bebizonyítására legyen elég csak azon egy körülményt felhozni, hogy most legújabbán Berlin közvetlen közelében magánadakozásokból egy oly intézet létesült, mely feltúrva a brandenburgi lapály homokját, ott a szemling-félék tenyésztését megkísérelte.

A felsorolt, mindenesetre legműveltebb országokon kívül halászataik rendezését Svájc, Svéd- és Norvégország Olaszország, sőt Finnland is megkísérelte, nem is említve Észak-Amerikát, a hol a mesterséges haltenyésztés már is a lehető legnagyobb fokot érte el. Szóval a művelt világ minden állama igyekezett a halászat észszerű rendezéséből keletkező tetemes nemzetgazdasági hasznot magának

biztosítani; e művelt államoktól Ausztria sem kívánt elmaradni s a halászat rendezését meg is kezdte. Az osztrák állam jelenlegi politikájának jelensége, a decentralizáció e kérdésre is ráütötte bélyegét, a midőn az egységes s az egész államra kiterjedő törvény utjáni szabályozás helyett annak tartományonkénti, a Landtagok általi rendezését hozta be. Így keletkezett legújabbán az 1883. január 20-ikán az Alsó-Ausztriai halászati törvény; e törvény oly általános természetű, oly sokat biz kormányrendeletek szabályozására és oly tág hatáskört enged a tartomány kormányzójának, hogy ezt inkább lehet elvek konglomeratumnak, mint rendszeres és részletes törvénynek tekinteni.

Vajha ne vennék ezen törvényt mintául a halászati törvény szerkesztésével hazánkban megbizottak, mert ily alaku és szerkezetű törvénynek sikeres eredménye nem lehet. Geografiai helyzetünk, népünk szokásai és műveltsége ha nem is egészen egyforma, de hasonló a németekével s ha már egyáltalán mintát kell választani a fennálló halászati törvények körül, akkor legyen a minta az 1880-iki porosz halászati törvény, átídomitva saját viszonyainkhoz, azaz jobban mondva legyen ez a váz, melyet hazai viszonyaink és hazánk természeti sajátságaival felruházni kell.

Rövid tudósítások.

Az építőtéglák elmállását eddig a hidegnek, hőségnek és nedvességnek tulajdonították. Ezzel szemben egy szaklap legutóbbi füzetében Parize ur azt állítja, hogy az elmállást mikroszkopikus állatok okozzák. Parize erős nagyítóüveggel megvizsgálta egy elmállott téglá vörös porát és konstata, hogy az egész egy élő tömeg volt. A kő szilárdabb részeinek egy porszemében szintén talált élő lényeket, de sokkal csekélyebb számban.

A baromfitenyésztés hasznosságának igazolására figyelemreméltó illusztrációul szolgál a franciaországi baromfitenyésztésről megjelent összeállítás. E szerint e baromfitenyésztésből nyert évi jövedelem jelentékenyen meghaladja az összes földadó évi összegét, mert míg a földadó csak 170 millió frankot hoz, a baromfitenyésztés kerekében 300 millió frankot jövedelmez. A tartott tyukok száma a 48 milliót meghaladja. Figyelmeztetés van ez adatokban ránk nézve is, hogy ezen hálados tenyésztési ággal buzgóbban foglalkozzunk.

Gyümölcsfák megvénült héját legjobb a törzs hosszába vezetett s egymástól 1—1 hüvelyk távolságra eső hasításokkal ellátni, hogy így a megvénült kéreg szorítása alól felszabadulván, az idei gyöngyhánc-képződésben a nedv gyorsabban áramolhasson. Az így bilincseitől megszabadított fa jobban nő és szebb gyümölcsöt is terem.

A mészkövet jelentékenyen meg lehet javítani, ha közvetlenül a használat előtt finom porrá tört oltatlan meszet vegyítünk hozzá s a vakolatot gyorsan feldolgozzuk. A tömeg fölhevül s a silicium rögtön kezd képződni. Négy nap múlva a hegyes vasat már nem lehet verni a vakolatba és két hónap alatt a vakolat teljesen kővé válik s egészen összeforrad a fal köveivel.

Sporzon Pál «Mezőgazdasági Üzemtan» és «Egyszerű s kettős gazdasági könyvvitel» című újabbán megjelent művei a földművelési miniszterium következő leirata által lettek a gazdasági egyesületeknek ajánlva. Hasonló leirat intéztetett a hazai gazdasági tanintézetek igazgatóihoz, kiknek a nevezett két munka tankönyvek gyanánt ajánlva lett. «Valamennyi gazdasági egyesületnek. Sporzon Pál m.-óvári gazd. akad. tanárnak újonnan megjelent «Egyszerű és kettős gazdasági számvitel» című munkáját és II-od kiadásban megjelent «Üzemtan»-át, mint hazai irodalmunkban hézagot pótló és valóban érzett szükségletnek megfelelő munkákat az egyesületnek figyelmébe ajánlom és felkérem, hogy a gazdaközönséget ezen munkákra figyelmeztetni s azoknak minél szélesebb körben való terjesztését előmozdítani sziveskedjék. Budapest, 1883. október 22-én. Széchenyi.»

Halászatunkról irt közleményünkről a mult számban kimaradt ama megemlítés, hogy e jeles közlemény egy orsz. képviselőnk Aigner Lajos kiadásában megjelent művéből lett mutatványként közölve. A könyv címe: «Halászatunk tekintettel a mesterséges haltenyésztésre, a külföldi halászati eredmények és törvényhozásra.» Ára 80 kr.

HETI SZEMLEK.

UDVARI HIREK.

A királyi családról az a hír volt elterjedve, hogy hosszabb ideig a farsang egy részét Budapesten tölti. Főúri körökben már készülődtek is, hogy fényt és pompát fejtsenek ki a budai várban, a két udvari bálon. Legújabb megállapodás szerint azonban az udvar a karácsonyi ünnepeket Bécsben tölti s az egész farsang alatt ott marad. Budavár csak tavasz elején fogja viszontlátni a királyi családot.

Kihallgatás. Ő felsége a király ez évben az utolsó kihallgatást decz. 13-án adta a budai várpalotában. Kihallgatást nyert mintegy 30 személy, köztük Samassa József egri érsek, dr. Dulánszky Nándor pécsi püspök, Madarassy Pál a pénzügyi közig. bíróság új elnöke, Tóth Lőrincz kúriai tanácselnök, Ruiz altábornagy, Pittner Miksa tábornagy, Pásztély János kúriai bíró, Némethy ezredes, Szabadhelyi Zoltán es. kir. kamarás főhadnagy és mások.

A királyné ő felségéről egy bécsi lap azt újságolja, hogy szonettek ir és Gödöllőn egy kis könyvsajtót fognak fölállítani, a melyen a királyasszony személyes felügyelete alatt kinyomtatják a koronás költő verseit.

Ő felségeik és Mária Valéria főhercegnő deczember 22-dikén Bécsbe utaznak, a hol az udvar, ő felségeik ép úgy, mint a trónörökös-pár, az egész télen át maradnak. Bécsben a farsang folyamában két nagy udvari ünnepély tartatik. A tavasz elején ő felségeik hosszabb tartózkodásra Budapestre jönnek; hogy az alkalmalmmal itt udvari ünnepélyek lesznek-e, eddigelé nincs még megállapítva.

József főherceg a karácsonyi ünnepeket családja körében Alsúthon fogja tölteni s csak a farsangon jön gyakrabban a fővárosba, midőn néhány nagyobb bálon megjelenik.

Este Ferdinand Ferencz főherceg a napokban tölti be élete 20-ik évét s nagykorúnak fog nyilvánítani.

Az udvari vadászok körében igen üdvös határozatot hoztak. A runek alkalmával ugyanis igen gyakran megtörtént, hogy egyes lovasok egészen indokolatlanul oly területen lovagoltak, hol az a vetésekre nagy kárral járt. Ezt a körülményt pedig az illető területek birtokosai vagy bérlői arra használták fel, hogy ép oly indokolatlanul óriási összegeket számítsanak fel kártérítés fejében a pesti rókakopó-vadásztársaságnak. Hogy ennek a visszás állapotnak eleje vételessék, egy három tagból álló ellenőrző bizottságot választottak, melynek tagjai Blaskovics Ernő, Baltazzi Arisztid lovag és Csekonic Endre gróf. Ezek felhatalmazással bírnak arra, hogy a szabály ellen vétő lovasokat esetleg meg is birsághassák.

Udvari vadászat. A régi lóversenytéren gyűlt össze decz. 14-én a fényes vadász-társaság. Ott voltak gróf Andrassy Manó, gróf Eszterházy Miklós, gróf Csekonic Endre, gróf Sztáray János, Pallavicini Béla őrgróf, Baltazzi Hektor, Baltazzi Arisztid, báró Twickel Ágost stb. urak. A király féltizenkettőkor érkezett a helyszínére s rövid beszélgetés után jelt adott, mire a falkanagy intézkedett, hogy a 19 pár róka-kopó szimatra bocsáttassék. Jó fél-óraig tartott a kopók keresgélése, míg végre kivertek egy szundi-káló rókát téli lakából. A koma rendkívül sebesen rohant árkonmezőn keresztül, odút kutatva, melyben irháját megmenthesse. Szent-Lőrinczen keresztül Vecsésnek vette útját s innen jó messze a határban a sűrű bokrok közé bújt. A falka elvesztette a vad nyomát és így a különben érdekes, de hosszas és kimerítő vadászat kill nélkül végződött.

TÖRVÉNYHOZÁS.

A főrendiház decz. 10-én és 11-én tárgyalta a keresztények és zsidók polgári házasságáról szóló törvényjavaslatot. — A vita két napig tartott s oly rendkívül érdekes volt, hogy nemcsak az egész ország, de a külföld figyelme is osztatlanul kísért. A főrendiházról elterjedt híreket fényesen megegyeztetten a főrendeknek tömeges megjelenése. Az ország összes főpapsága, csaknem valamennyi főispán és az arisztokrácia színe-java nagy számban együtt volt látható a muzeumi palota dísztermében. A fényes, formailag tökéletes, mély bölcséleti erővel, szellemes egyházi és nemzeti érdekű fejtegetésekkel gazdag szónoklatok egymást érték. Simor János, az ország biboros hercegprimása, Haynald bibornok-érsek, Samassa egri érsek, Schlauch Lőrincz püspök, gróf Apponyi György, báró Andreánszky Ferencz a javaslat ellen, — báró Vay Miklós, báró Rozner Ervin, Pauler miniszter, gróf Keglevich István, gróf Andrassy Gyula és Tisza Kálmán a javaslat mellett beszéltek. Szavazásra kerülvén a dolog, a főrendiház a javaslatot 109 szavazattal 103 ellenében elvetette. A törvényjavaslat mellett szavazott 4 zászlós ur,

40 főispán, 1 herceg, 22 gróf, 35 báró, 1 regalista, — ellene szavazott 2 zászlós úr, 27 főpap, 2 főispán, 63 gróf, 14 báró, 1 regalista. Az összes Zichyek, 15-en, az Eszterházy, Apponyi, Károlyi, Cziráky, Szapáry, Wenckheim-családok mind a javaslat ellen sorakoztak. — Decz. 12-én az új adótörvényjavaslatot a főrendiház elfogadta. — Legközelebbi ülését a főrendiház 1884. január 10-én tartja.

A képviselőház szünidőelőtti utolsó ülése zajos, kinos jelenetek közt folyt le. Almássy Sándor a Verhovay mentelmi ügyénél védelmezte Verhovayt ama vád ellen, hogy a hatvani utcai tüntetéseknel agyonlőtt Schwarz nevű jogász anyjának gyűjtött adományokért is ő felelős, holott Verhovay akkor halálos beteg volt és a lapot mások vezették. Ezek a «mások», névszerint Herman Ottó és Hoitsy Pál maguk ellen való gyanúsításnak vették Almássy szavait és mélyen megsértették a főntnevezett képviselőt, mire az fölingerülve imparlamentáris kifejezésekkel támadta meg Hermant és Hoitsyt. A kinos ügyet más téren folytatták. Napirenden a képviselőház a főrendiháznak a keresztény-zsidó házasságról szóló törvényjavaslat ügyében küldött üzenete volt. A főrendek határozatát sokan keztyű-dobásnak tekintették és ily hangon is beszéltek róla. Holott a főrendiház csak alkotmányos jogát gyakorolta. Irányi, Simonyi, Mocsáry, Szilágyi Dezső képviselők és Tisza kormányelnök szóltak a tárgyhoz, mire a ház nagy többséggel elhatározta, hogy a törvényjavaslatot szintén indokolás nélkül egyszerűen visszaküldi a főrendiházhoz.

A törvényhozás főrendi- és alsó-háza közt kitört konfliktus képezi most a napi beszéd tárgyát. Ily éles ellentét a két ház között az új alkotmányos időben még nem fordult elő. Szó volt arról, hogy a főrendek erős konzervatív pártot szerveznek, de a főpapság Simor hercegprimásnál és az arisztokrácia gróf Károlyi Istvánnál egyhangulag megállapodott abban, hogy oppozicionális párt alakítását nem tartják szükségesnek, ellenben a keresztény-zsidó házassággal szemben szilárdan megmaradnak elfoglalt álláspontjuk mellett. Még 26 szavazattal nagyobb többséget remélnék a javaslat másodszori tárgyalásakor, a mi 1884. január 11-én fog megtörténni.

E G Y H Á Z.

A pápa ő szentsége e hó 12-én Mons. Testa segni-i, Mons. Rossi luni-sarzanai püspököt, másnap pedig Mons. Battagini bolognai érseket fogadta magánkihallgatáson. A múlt héten bucsukihallgatáson fogadta mons. Casanasy Pagés urgeli püspököt. Ugyanaz nap a szentatya nyilvános kihallgatást is adott, melyen számos előkelő katolikus volt jelen.

A német trónörökös látogatása a pápánál már véglegesen el van határozva, a mi a németországi liberálisok között igen nagy levertséget kelt. Általános uralkodó politikai körökben az a nézet, hogy a trónörökös látogatása teljes helyreállítását jelenti a békének a pápa és a német császár között; sőt irányadó emberek fölfogása szerint a békekötésnek már befejezett ténynek kell lennie, mert különben nem tehetné be a lábát a vatikánba Németországnak oly fontos személyisége, mint a trónörökös.

Magyar tudósok a pápai államtitkárságnál. Tudvalevő, hogy főpapjaink nemrég elhatározták egy «Monumenta Vaticana» cz. okmánytár kiadását, mely a pápai levéltár Magyarországra vonatkozó iratait fogja tartalmazni. A munka hiteles elkészítése érdekében Rómába küldött Pesty Frigyes és Fejérpataki László megbízásukat végezvén, tisztelegtek Jacobini pápai államtitkár ő eminenciájánál. Jacobini beszélgetés közben tudakozódott Haynald bibornokról is, a kiről nagy elismeréssel nyilatkozott. Hosszan dicsérte egyáltalában a magyar episcopatumot, melynek tagjai nemcsak az egyháznak hí fia, hanem jó hazafiak is, politikai szerepet játszanak, mind több nyelvet beszélnek és a miveltségnek magas fokán állanak.

Haynald bibornok-érsek valószínűleg még a karácsonyi ünnepek előtt Rómába utazik, hogy a pápánál tisztelegjen.

Párisban a kamara 325 szóval 191 ellenében elvetette Raspailnak azt az indítványát, hogy a követség a Vatikánál szüntettesék meg.

A westminsteri apátság. A «Times» egy közleménye Sir William Siemens halála alkalmából azt a tényt konstatálja, hogy a londoni Westminster-apátságban egyetlen üres temetkezőhely sincs többé. A «Times» azt a helyes ajánlatot teszi, hogy a hies embereknek ezután csak a szobrát, ne a holttestét helyezték el az apátságban.

Egyházi statisztika. Hazánkban van 9.352.033 katolikus, 2.434.890 keleti görög, 2.031.813 református 1.122.849 ágostai, 638.314 izraelita, 55.792 unitárius, s egyéb vallásu 6.521. A katolikusok három féle szertartást követnek, a latin, görög és örményt. Katolikus egyházi hatóság van 26.334 egyházi kerülettel, 3143 anya és 8758

fiókegyházzal latin szertartással, és 184 egyházi kerülettel 2919 anya és 2664 fiókegyházzal görög szertartással, az örményeknek csak 5 anyaegyházuk van. A protestáns egyház három felekezetre oszlik, a reformátusok öt egyházkerülettel, 56 egyházmegegyével, 2969 anya és 1580 fiókegyházzal; az ágostaiak 49 esperesi kerülettel, 893 anya és 2117 fiókegyházzal, az unitárius egyház 8 egyházkörnyékekkel 127 anya és 227 fiókegyházzal, az izraeliták három felekezetet képeznek maguk közt, congresszusiak, orthodoxok (hit-törvényhű zsidók) és szefártok, a rabbinusok száma 550, a hitközsegek száma 755.

A budapesti ref. püspöki állásra, mint köztudomású, három jelölt van s a választók jóformán egyenlően oszlanak meg a három jelölt: Szász Károly, Filó Lajos és Baksay között. Talán nem épen érdektelen dolgot teszünk, ha fölemlítjük, hogy e püspöki állással minő javadalom van összekötve. És pedig: a pesti lelkészi fizetés 3000 frt, stóla 2000 frt, szuperintendensi illeték 2000 frt, a Baldácsy-alaphól 1000 frt = 8000 frt. Továbbá a Tisza-kormány kilátásba helyezte, hogy a főrendiházba meghívandó ref. püspökök részére az állam évi 5000 frt szubvencziót fog adni, mi szintén hozzászámítandó a pesti ref. püspöki javadalomhoz.

Zwingli. (Főpásztori körlevél.) Nagytiszteletű esperes úr! Ágost hitv. ev. testvéreink most ujítják föl a nagy reformátor emlékét s születésének négyszázados jubiláris ünnepét ülik. Lutherrel egy időben kezdte meg a reformációt Zwingli Ulrich, ki a reformáció helvét irányának hőselkü kezdeményezője volt s a századok folyamában hozzá tapadt salaktól megtisztított keresztényiségnek a fegyveres erővel támadók elleni védelmezésében Cappelnél áldozatul esett. Zwingli 1484-ik évi január hó 1-én született s így a legközelebbi ujév első napján lenne születésének négyszázados ünnepe megtartható. Ágost hitv. testvéreink a Luther ünnepélyek rendezésével jó példával mentek elő, s mi maradhatnánk-e hátra, kik Zwinglinek oly sokat köszönhetünk, azon Zwinglinek, ki megtörte azt az utat, melyen a vasszigoru, gyémánt jellemű, törhetlen akarat-erővel megáldott Kálvin lobogtatta az emberi előhaladás lobogóját, a felvilágosodás fáklyáját? Én követem az ágost. hitv. testvérek által mutatott szép példát s megtartom Rév-Komáromban a Zwingli-ünnepélyt. Ha nagytiszteletűséged velem egy véleményben van, az esetben legyen szives lelkésztestvéreinket, — kik e megyéje területén működnek, — felkérni a Zwingli-ünnepélynek 1884-ik évi január 1-én leendő megtartására. *Pap Gábor* ev. ref. dűspök.

H A D S E R E G.

Lapunk katonai rovata hivatta van hézagot pótolni a hadsereg-, haditengerészet- és honvédséget illető oly fontosabb mozzanatokra nézve, a melyek intelligens olvasóinkat egyrészt mint hazafiakat, másrészt mint katonákat egyaránt érdekli. Sajnos, hogy eddigelé a jelesen szerkesztett «Ludovikai Közlöny»-ön kívül magyar nyelven megjelenő katonai szaklapjaink nincsenek, a mi annál csodálatosabb, mivel a magyar ember egyik főjellemvonása a katonáskodás iránti hajlam, melyet harcban és véres csatákban hőssé edzett őseitől örökölt. Magyar honvédségünkre, melynek mintaszerű szervezete, vezetése és képzettsége annyiszor lón fejedelmi elismeréssel elhalmozva, méltán büszkék lehetünk, s kedves kötelességet vélünk teljesíteni t. olvasóinknak akkor, ha azzal ezentúl bővebben és behatóbban foglalkozunk.

Fölhívjuk ez alkalommal az összes tiszt urakat, sziveskedjenek ebbeli közleményeikkel szerkesztőségünket minél gyakrabban fölkeresni és nekünk segédkezet nyújtani, hogy művelt olvasóink valódi, hű képét nyerjék mindannak, a mi hadseregünk különböző fegyvernemeinek szervezetét, vezetését, szakképzését és beléletét illeti.

Rudolf trónörökösnek altábornagygyá leendő kinevezéséről volt szó a hírlapokban. Szükségesnek tartjuk fölemlíteni, hogy a trónörökös már régebben kineveztetett altábornagygyá s e minőségben működik mint hadosztálytábornok Prágában.

A 14-ik hadtest és a tiroli és vorarlbergi landwehr parancsnokává Dumoulin báró neveztetett ki Thun-Hohenstein gróf helyébe, ki saját kérelmére a másodosztályu hadiékítménnyel ellátott első osztályú vaskoronarenddel való kitüntetés mellett egy évi szabadságidőt kapott.

Zubovics Fedor főhadnagynak, az ismert sportmannak Stockholmban a svéd király a kard-rendjelt adományozta ama szárazföldi torpedóért, melyeket Zubovics a svéd királynak sikerrel bemutatótt.

A hadsereg egészségi állapota. Hivatalos jelentések szerint október havában 28,900 katona betegedett meg s összesen 36,155 embert gyógykezelték, részint kaszányákban, részint kórházakban és magánlakásokban. 21,522 ember meggyógyult, 275 bevonult a csapatokhoz. 449 betegség miatt szabadságoltatott, 2979 betegség miatt elbocsátatott a hadsereg kötelékéből, 69 ember meghalt, 3 megszökött. A hó végével 10,858 ember maradt orvosi gyógykezelés alatt.

Katona Béla munkatársunknak ígérte, hogy a m. kir. csendőrségre vonatkozólag még több igen érdekes közleményt fog lapunknak beküldeni.

EGYLETEK ÉS TÁRSULATOK.

A Kisfaludy-Társaság ez idei könyvilletményét most küldte szét a pártolóknak és a tagoknak. Négy értékes kötet: Bánóczy Kisfaludy Károly és munkáinak második kötete; Erzsike kisasszony professora, eredeti regény két kötetben Pálffy Alberttől és Lalla Roukh Moore Tamás halhatatlan költeménye Lőrinczi Lehr Zsigmond fordításában.

Magyar iskola-egylet alakult a fővárosban, mely a német Schülverein mintájára egyelőre csak a fővárosban kezdi működését, de megizmosodva kiterjed az egész országra, s hivatta van a magyárosodás szent ügyét sikerrel szolgálni. Üdvözljük a kezdeményezést s kívánjuk, hogy rövid idő alatt sok százezer tagja legyen az egyletnek, mely januárban tartja alakuló közgyűlését. Alapító tag lehet, ki egyszersmindenkorra befizet öt forintot, rendes tag fizet havonként 30 krt, pártoló tag 10 krt. Tagnak jelentkezni lehet a magyar iskola egyesület ideig. elnökségénél, Buda II. k. iskola utca 25.

Mustafa-Ben-Izmail herceget Párisban fölvezték a «Le temple des amis» páholyba. Az ünnepies fölveztelt különösen érdekessé tették a herceg szabadelvű és humorisztikus feleletei, melyeket a fölvezt kérdésekre adott.

A franciaországi Nagy-Orient bizottságot küldött ki annak megvitatására, mikép lehetne a külföldi nagypáholyokkal szorosabb összeköttetésbe lépni. A cherbourgi páholy ismét megkezdte működését.

NEMZETI KASZINÓ.

A nemzeti kaszinóban legutóbb kissé kényes ügy tárgyalása folyt le. Egy tagnak kizárásáról volt szó becsületbe vágó kártya-adósságok meg nem fizetése miatt. A tag 20 szavazattal 19 szavazat ellenében tagja maradt a nemzeti kaszinónak. E konfliktus következtében számos fiatal főúr nagy értekezletre gyűlt össze gróf Károlyi Istvánnál. Itt a jelenvoltak kimondták az új kaszinó megalapítását. Az új klub anyagilag már fényesen biztosítva van és nemsokára valószínűleg számos tagja lesz, kik leginkább a jokey-klubból fognak kikerülni. — A nemzeti kaszinóban, mint halljuk, nagy előkészületek folynak a legközelebbi Széchenyi lakomára. Egy fiatal gróf fogja az ünnepi szónoklatot tartani s kiterjeszkedik azon vádakra is, melyeket a nyilvánosság előtt a kaszinó hanyatlásáról terjesztettek. A kaszinó oly akciót készül kifejtteni, melylyel behozza, hogy ma is a Széchenyi gróf által kijelölt nemzeti alapon áll és fejlődik.

TUDOMÁNY, IRODALOM.

Széchenyi naplói. A M. Tud. Akadémia kiadásában megjelent gróf Széchenyi István összes műveinek megnyitó része gyanánt: «Gróf Széchenyi István naplói». Adalék a nagy hazafi jellemrajzához. Az akadémia megbízásából szerkesztette Zichy Antal. A nagy hazafi ifju korától kezdve szorgalmasan följegyzett mindent, a mi körülte és vele történt s e naplók több kötetben épen maradtak, kivéve az utolsó kötetet, melyet Széchenyi 1848. márczius 19-én kezdett meg, mikor a miniszteriumba lépett. Ez elveszett. — Szó szerint a naplók nem lehetett kiadni, mert sok vonatkozás van azokban még élő személyekre, avagy oly családokra, melyeknek tagjai nem lehetnek távol a napló megjegyzéseitől. Zichy kivonatolisan ismerteti a naplókát, hozzáadva tájékozással sokszor egész korrajzi tanulmányokat. Nagy munkát teljesített, mikor e rendkívül érdekes iratokról oly tanulmányt írt, mely egy nagy szellem belső világába enged mély bepillantást. A könyv 670 sűrűn nyomott oldalra terjed s igen becses adatokat szolgáltat Széchenyi életrajzához és jellemzéséhez. — Ára 4 frt.

Mikszáth Kálmán új könyvei. A jeles elbeszélő költőtől «Az apró gentry és a nép» cím alatt 40 kis elbeszélés és «Nemzetes uraimék» című regény jelent meg Révai testvérek kiadásában. A 40 kis elbeszélés csupa élvezetes apróság, tele eleven humorral, zamatos kedélylyel. A regény Mikszáthnak e téren első kísérlete, nincs a regények merev mértékére szabva, de egy nagyratörő, talán nagy-ratermett, azonban kicsinyes viszonyok közé sodort nemes familia pusztulását frappáns, izmos vonásokkal rajzolja s teljesen méltó a genre-szerűben kiválóan kitűnő íróhoz.

«Mese a varrógépről.» Kiss József ily című költői elbeszélése megjelent Baditz Ottó diszes rajzaival. A költemény nemesen egyszerű s mélyen megható hangon zengi Teréznek, a szegény varró leánynak bús történetét, a ki ifjuságát, — görnyesztő munkában töltve, — testvéreiért föláldozta s midőn először ébred szerelemre, szíve választotta meglátogatja őt, s meg kéri tőle bájos hugát, Margitot. A szép költeményt melegen ajánljuk minden t. olvasónk figyelmébe.

Utazás szobám körül. De Maistre híres műve Szana Tamás fordításában s a Révai testvérek igen diszes francia szabásu kiadásában megjelent. A szerző a nagy francia forradalom idején élt és mint arisztokrata Olaszországba menekült. Itt párbaj miatt 42 napi fogságra ítélve, mint szellemes ember üzte el unalmát — és sorra véve szobája tárgyait, ezekhez fűzött gondolatait 42 fejezetbe foglalá.

A magyar Don Juan. Byron Don Juanjának fordítását Ábrányi Emil jeles költőnk nemsokára befejezi. A Kisfaludy-Társaság felszólította Ábrányi Emilt, hogy a kész fordítást nyújtsa be a társaságnak.

«A teremtés nagysága.» Secchi Angelo, a Collegium Romanum csillagvizsgáló intézetének volt igazgatója által a római tiberini akadémiában tartatott két felolvasás. Fordította s élőszóval ellátta Szmda Viktor. A hirneves jezsuita természettudósnak e kitűnő természetbölcséleti elmékedései igen érdekes olvasmányt nyújtanak.

Az égi pirkadásról, mely a múlt hóban látható volt, Norman Lockyer csillagász-cudós cikket közöl a Timesben. Szerinte a tűneményt a Szunda-szorosban augusztus végén történt óriási vulkánikus forrongás okozza. Augusztus 26-án és 27-én volt a legnagyobb tűzhányó kitörés, minőt a világ még soha sem látott. Egy közel 2500 méter magas sziget teljesen eltűnt; a szokott vulkánikus termények megmérhetlen magasságban röpködtek és a környéket 40 óráig tartott homály vette körül s a dőrej több mint 3000 kilométernyire hallatszott. A sziget beomlásakor 300 méter magas hullám csapott föl a tengerből, mely pusztítva söpört el mindent és az egész világon érezhető volt. Az ebből képződött levegő-hullám ugyanis oly erős volt, hogy gyűrűivel háromszor körülnyargalta a földet. Lockyer a kihányt vulkánikus elemeket több millió tonnára becsüli. A kihányt anyagok részint szilárdak, részint gőzneműek voltak, amazok a földre hullottak, ezek fönmaradtak a levegőben s Lockyer e portömegek vándorlásával hozza kapcsolatba a fénytörés törvényeiből folyt s általunk is látott színváltozást. Az indiai tenger szigetein már augusztus 30-án észlelték az égi pirkadást.

Közgazdasági szakirodalom. A magyar főuri osztály és a gentry újabb időben általánosan fölvette olvasmányai közé a szakirodalmat. Magyarország jóléte a politikai vívmányok mellett első sorban jól rendezett közgazdasági és pénzügyi viszonyaitól függ. Egyéb tényezőkn kívül e tekintetben sokat lendíthet az alapos szakirodalom. T. olvasóink ama részének, mely speciális közgazdasági s pénzügyi szaklapot kíván olvasni, különösen ajánlhatjuk a Kormos A. által szerkesztett «Magyar Pénzügy»-et, mely a pénzügyi, közlekedés, földmívelés, borászat, ipar, kereskedelem és biztosítási szakban szakértők és laikusok által egyaránt élvezhető tartalommal igen diszes kiállításban hetenkint (csütörtökön) jelenik meg. A lap jan. 1-én negyedik évfolyamába lép. Előfizetési ára félévre 5 frt. Ujjonnan belépő előfizetők a lapot e hó végeig ingyen kapják.

Az új üstökös. Pigorini a pármái obszervatorium tanára jelentí, hogy az ez évi szeptember 1-én felfedezett üstökös most éjjelenként a sárkány képletében északnyugatra ennek «gammájától» látható. Most még csak finom ködnek tetszik, majdnem gömbölyű, de világosan látható magva és a fark körvonalai. Ez az üstökös tudvalevőleg azonos az 1812-ben Paus által felfedezett üstökössel. Jelenleg még csak teleszkop segítségével látható, de december folyamában már szabad szemmel is látható lesz.

M Ű V É S Z E T.

Jókainé mellszobrát készítette el *Aradi Zsigmond* szobrászunk Velenczében, a honnét a szobor-minta után készült rajzot Budapestre küldötte volt. A rajz után ítélve a szobormű, mely Jókainé Laborfalvi Rózát azon korban tünteti fel, midőn a nagy művésznő művészeti működésének és híres szépségének magaslatán tündökölt, valóban kitűnő műbecsű alkotás. A mellszobor eddig agyagmintában van meg, de óhajtható, hogy a magyar nemzeti muzeum számára márványban vagy bronzban, megszereztessek. Nézetünk szerint carrarai márvány volna a legmegfelelőbb. *Aradi Zsigmondtól* tudvalevőleg már is bir a nemzeti muzeum egy remek mellszobrot, mely muzeumunk mellszobor-gyűjteményének elismerten legszebb műve.

Történelmi albumlapokat készít gróf Pálffy Daun Lipót teanói herczeg, az ezredéves ünnepre. Tizenöt kép lesz benne: őseink bevándorlása, a keresztyén hit fölvétele, Szent István Pannonhal-

mán, a kunok letelepítése IV. László alatt, a boszorkány-égetés eltiltása Kálmán alatt, IV. Béla a tatárjárás után, Nagy Lajos Visegrádon, a belgrádi ütközet, Mátyás menyegzője, Tinódi Sebestyén Nádasdy udvarában, a költő Zrinyi, Rákóczy Ferencz Sárospatakon, Huszártoborzás a hét éves háborúra, a pesti árvíz s hazánk ujjaszületése. E képek sokszorozva lesznek s jótékony célra fognak jövedelmezni. A gróf nagy gondot fordít a korhű jelmezekre és fegyverzetre.

Az őszi kiállítás második sorozatát vasárnap bezárták. Az utolsó napokban a király is meglátogatta a műcsarnokot és hosszabb ideig szemlélte a szép tárlatot. Számos vásárlás történt s a társulat által sorsolásra kiszemelt 14 magyar festmény iránt tett vételi ajánlatot a következő művészek fogadták el: Margitay Tihamér «Dekameron» cz. életképéért; Mesterházy Kálmán «Ábrándozók» cz. tájképéért; Somogyi Dániel: «A vierwaldstetti tó» cz. tájképéért; Balló Ede «A szájhős» cz. életképéért; Feledi Tivadar «Modern Magdolna» cz. tanulmányáért; Molnár József «Tiszai komp» és Markó Károly «Marennei részlet» cz. tájfestményeiért; Hollósy Simon «Tanulmányfej», Ligethy Antal «Kesztyűvízi töltés» és Györök Leó «Zappantello réve» cz. műveikért.

Munkácsy Mihály „Krisztus Pilátus előtt” című képének megvételéről volt szó a fővárosi tanácsban s miután a megindított mozgalom egyelőre nem vezetne eredményre, elhatározta a tanács, hogy az ügyet félreteszi. Munkácsy nagy hazánkfia értesülvén a dologról, határozottan kijelentette, hogy mihelyt a magyar főváros komoly ajánlattal áll elő, ő a maga részéről egész befolyását latba veti, hogy a kép megszerezhető legyen.

Felfödözött Rembrandt-képek. Tudvalevőleg 21 darab eredeti Rembrandt-kép, melyeknek létezése kétségtelenül konstatálva van, ismeretlen. Hármat ezek közül Svédországban megtaláltak. Az egyik Péter apostolt, a másik egy ifjút, a harmadik Saskia arczképét ábrázolja. Mind a hármat a svéd nemzeti muzeum vette meg.

Az amerikaiak szeretik a kolosszálist. Most nagyon büszkék arra, hogy nekik lesz a legmagasabb monumentális műemlékük a világon. Ez egy obeliszk fehér márványból, melyet Washington emlékére a Patomac partján emelnek, s mely 555 láb magas lesz. A kölni dóm, eddig a legmagasabb épület a földön, 512 láb, a gizehi nagy piramis 483 láb, a strassburgi münster-torony 473 láb a római szent Péter-templom kupolája 430 láb és a bécsi szent István torony 443 láb magas.

A «Palazzo Venezia» története. Ismeretes, hogy Ausztria-Magyarországnak Rómában egy óriási palotája van, melyben a két követéségen kívül elég hely akad még pompás atelierekre is, hol az állami ösztöndíjjal kiküldött festők dolgoznak. E nagy palotának most Thausing, az ismeretes bécsi műtörténész megírja a történetét.

Műtermek építése. *Benezúr* Gyula festészeti mester-iskolája tavaszra elkészül az epreskert-utczában. Ettől nem messze rövid idő alatt befejezik *Aggházy* Gyula kis műtermének építését. *Konkoly Thege* Miklós lemondott a Huszár Adolf műterme mögött tervezett csillagvizsgáló építéséről, minek folytán azon a helyen Huszár Adolf már a tavasszal megkezdi műtermének teljes kiépítését.

S Z I N H Á Z.

A nemzeti színház igazgatósága — mint halljuk — január hóban két pályadíjat tűz ki: egyet társadalmi színműre, egyet pedig vigjátékra. Az akadémiai pályázatok már három év óta nem szolgáltattak új darabot a nemzeti színháznak; másrészt ismeretlen helyekről folyvást azzal a váddal ostromolják a nemzeti színház dráma-bíráló bizottságát, hogy a benyújtott darabokat fölötte szigorúan ítéli meg. Ezek a körülmények indították az igazgatóságot a kettős pályázat tervének megvalósítására.

Jókai Mórról egy bécsi lap azt sürgönyöztette magának, hogy Wildbrant Adolf a burg-színház igazgatója fölszólította Jókai Mórt, hogy dramatizálja az «Arany ember»-t. Jókai nem czáfolta meg ezt a hírt, sőt már állítólag hozzá is fogott a munkához s drámáját a burgszínházon kívül a mi nemzeti színházunkban is előadják.

Dóczi «Utolsó szerelem» című vigjátékát januárban adják elő a nemzeti színpadon. Felekiné (királyné), Helvey Laura (Mária), Márkus Emilia (Katalin), Nagy Imre (Apor) és Bercsényi (király) játszák a főszerepeket.

Blaháné Pozsonyban. Ritkán gyűlt még egybe a pozsonyi színházban olyan fényes közönség, mint decz. 12-én este a Toldy-kör által rendezett jótékony előadás alkalmával. A nézőtér zsúfolásig megtelt. Jelenvolt Pozsony városa és környékének születési és szellemi egész arisztokráciája, élén *Frigyes* főherczeggel és *Isabella* főherczegnővel. *Blaha Lujza* asszonyt elhalmozták ovációkkal. Gyönyörű ezüstkoszorút és számos bokrétát kapott, a taps pedig megjelenésekor perczekig tartott és minden dala után ismétlődött. Legzajosabbá vált azonban az ováció az előadás végén. Az egész

közönség — a főhercegi pár is — ülve maradt és a taps oly erővel zudult föl, hogy a művész, bár kissé indisponálva volt, kénytelen volt néhány dalt ismételni. *Komócsy József* humorisztikus felolvasást tartott. A műkedvelők közül különösen *Jankovics Ilona* k. a. és *Orosz Pál*, továbbá *Hódoly Emma* asszony és *Zsigárdy Aladár* tűntek ki meglepően ügyes játékokkal. Előadás után Palugyaynál fényes bankett volt, melynek középpontját természetesen szintén *Blaha Lujza* képezte.

Coquelin, a híres francia kómikus, kinek a múlt évben sok kellemetlensége volt nálunk, vendégszerető magyaroknál, januárban ismét Budapestre jön s a népszínházban fog vendégszerpelni.

Uj divat. Az olasz opera megnyíltával elhatározták Páris hölgyei, hogy a színházban ezentúl virágbokrétákkal fognak megjelenni. A bokrétáknak ovális alakjuk van, többnyire egyszínű virágokból készülnek és színük megegyezik a ruha színével. A legdivatosabb szín a sárgáspiros. Nagyon felkarolták a pelárgoniát, primulát, árvácskát stb. A rózsza kezd lezorolni trónjáról.

Kendi Margit című történelmi drámát fogadott el a nemzeti színház Bartók Lajostól. Évek óta most esett először, hogy a bíráló-bizottság magyar történelmi drámát ajánlhatott előadásra. A dráma valószínűleg még ez év folyamán megjelenik könyvben, mert a Péczeli-féle 1000 frtos jutalomra pályázik.

A Theatre Français, melynek műsora eddig egy shakspearei darabot se mutathat föl, «Hamlet» előadására készül Dumas és Paul Maurice átdolgozásában. A francia szerzők shakspearei átdolgozásai valóságos merényletek szoktak lenni a nagy britt ellen, a ki isten után legelőbbit teremtett.

Karácsonyi színjáték Hamburgban. A hamburgi városi színház decemberi műsorát évről-évre egy pompás kiállítás s festői hatásban gazdag u. n. karácsonyi színjáték egészíti ki, melyet rendszeren valamelyik régibb dalműhöz vagy drámához csatolnak. Az idén a gyermekvilág öröme, *Robinson Crusoe* kerül színpadra a lehető legfényesebb kiállítással.

A párisi dalműszínházról érdekes adatokat tartalmaz a jelentés, melyet Antonin Proust terjesztett a francia kamara elé a művészeti költségvetésről. Fölsorolja nevezetesen a dalműveket és balleteket, melyek kiállítása legtöbb pénzbe került. Legdrágább opera: Afrikai nő 299,571 frk, Jeanne d'Arc 278,145 frk, A cyprusi királyné 273,97 frk, Lahore királya 272,114 frk, Aida 233,348 frk stb. — A legköltségesebb kiállítású balletok voltak: Yedda 150,586 frk, Sylvia 138,808 frk, Namonna 109,942 frk, Coppélia 42,847 frk.

A dalműszínház és a magyar ipar. A budapesti elektro-technikusok közt nagy visszatetszést szült a dalműszínház építőbizottságának az eljárása, hogy a színház elektro-technikai berendezésével, mellőzve minden ajánlati kiírást, a hazai versenyképes ipar sérelmére, egy másodrendű bécsi céget bizott meg. Ennek következtében három elsőrendű magyar elektro-technikai gyáros fölterjesztést intézett a belügyminiszterhez és a beadványt pártolás végett az orsz. iparegyesületnek is benyújtotta.

Z E N E.

Gróf Zichy Géza, a kitűnő művész és költő, közelebb Lipcsében hangversenyzett és oly rendkívüli sikert aratott, mint eddig mindenütt, a hol bemutatta genialis művészetét. Patti hangversenyei óta nem gyűlt össze oly nagyszámú és előkelő közönség a lipcsei «Centralhalle»-ban. A gróf még egy hangversenyt szándékozik adni, még pedig az ottani osztrák-magyar egyet javára. Remélik, hogy *Liszt* Ferencz is jelen lesz, a kinek látogatására a nemes gróf Weimarba utazott. Gróf Zichy ezután, január havában, Franciaországba megy s ott különböző helyeken 8—10 hangversenyt rendez.

Haydn „Teremtés“ című oratoriumát a budapesti zenekedvelők egylete a Vigadóban előadta. A magánszólamokat Maleczkyné, Pauli és Ney éneklék. A közreműködők száma meghaladta a kétszázat; olyan tekintélyes szám, a minő Budapesten zeneelőadásban még nem szerepelt.

Kamarai zeneestély. A nemzeti színház zenekarának tagjaiból alakult Klemcke-féle kamarai hangverseny-társulat utolsó hangversenyét f. hó 21-én tartja. A hat pontból álló műsoron Händel, Mozart és Saint-Saëns művei mellett három eredeti szerzemény is foglal helyet; nevezetesen *Szabó Ferencz*nek egy «Ábránd»-ja, «Jelenet Göthe Faustjából» Zenger Miksától és Lachner Ferencz «No-netto» című kézirati műve, melyet szerző kizárólag erre az egy előadásra engedett át.

A bécsi énekakadémiában Schmidt-Dolph tanár a múlt kedden rendkívül sikerült énekhangversenyt rendezett. — Walsér kamarai énekes Bécsben három dalestélyt rendez 1884. január 25-én, febr. 8-án és 22-én a Bösendorfer-teremben.

Brahms, a hírneves zeneköltő, részt vett a pozsonyi dalegyet alapítási ünnepélyében, a midőn többi közt előadták Brahmsnak

«Rinaldo» című nagy kantatétját, tenorsolora és férfikarra, zenekari kísérettel.

A Balaton-egylet hangversenye és tánczvigalma 1884. január 9-én lesz a Vigadóban. A hangversenyen Jókai Mór, Blaha Lujza, Kordin Mariska, Palotai Piroska és Gassi Ferencz fognak közreműködni.

NŐVILÁG.

Divat-tudósítás. Ma már annyira fejlődtek a viszonyok, hogy a hölgyeknek olcsón lehet a divat vivmányait szem előtt tartaniok. Mert a divatban most nem az öltözékek szeszélyes változtatásának, hanem az elegáncziának fogalma van kifejezve. Az elegáncia pedig nem jelent fényűzést és nem föltételez gazdagságot, csupán izlést. A divat terén legujabb a hajviselet kérdése. A fej tetején tekereset csinálnak; a fonatokat erősen vagy könnyedén fonják be a haj minősége szerint; ezután a végeket egyetlen egy fűrbe veszik össze és ezt 8-as alakban vagy magasan tűzik fel. — Egy gyöngyház-fésű vagy két hajtű tartja össze az egészet. Semmi keresettség; a természetesség a maga egész bájában. A prém nagyon divatba kezd jönni. A czobolynyest és a kamesatkai vidra versenyeznek egymással. Menyasszonyi, estélyi, báli és utcai ruhákban egyaránt az az irány mutatkozik, mely apró semmiségek, ügyes ötletek, szellemes szín és alakváltozások által csekély költséggel újat és meglepőt igyekszik nyújtani.

A spanyol hölgyek divatjáról most érdekes apróságokat közölnek a lapok. A francia szellem kezd ugyan már itt is hódítani; de habár a formákban és apróságokban sok az ujtás, az általános jelleg ma is a spanyol. Előszertettel viselik a feketét. A fekete csipke mantillát még sokáig nem fogja a kalap kiszorítani. A legelőkelőbb spanyol hölgyek is vállig lecsüggő fekete vagy fehér csipke-mantillát hordanak kalap helyett. A csatos cipők, rövidke spanyol kabátkák még ma is általánosok. A férfiak közt szintén észrevehető a konzervatív szellem. — A sötét s balvállra fölvetett redős köpenyről kevés előkelő férfi tud lemondani s a melegebb napokban se szívesen válik meg tőle.

Bajuszos hölgy. Egy előkelő berlini szépség azt vette észre, hogy arczképe igen sok kirakatban látható feltűnően sűrű szemöldökkel és — bajusszal. Sértve érezte magát és panaszt emelt a bíróságnál. Itt aztán kiderült, hogy egy élelmes egyén a bünös, a ki hajnövesztő arkánomot talált föl. Reklámot akart ugyanis találmányának csinálni és fölkeresett egy jeles fényképészt, a kinél a szép fiatal hölgy arczképe igen megtetszett neki. Számos másolatot rendelt tehát belőle, természetesen sűrű szemöldökkel és bajusszal illusztrálva hajnövesztőjének kézzelfogható hatását. A bíróság az udvariatlan fotografust 100 frt pénzbírságra ítélte.

Munkácsyné estélyei. Munkácsy Mihály neje Párisban újra megnyitotta termeit pénteki estélyeinek, melyekre épp oly nagy, mint válogatott közönség szokott tódulni. A mester elfogadó-terme remekül van berendezve; műtárgyak, régi értékes szövetek és kitűnő festmények bilincselik le a szemet.

Uj bál. A farsangi tánczvigalmak közt ez idén uj bál is fog szerepelni: a patvaristák bálja. A magyar jogász ifjuság országos egyesületében már folynak az értekezletek.

Az országos nőképző-egylet tánczszal és szabad buffet-vel összekötött társasestélyt rendez január 6-án a Vigadó termeiben. Ez lesz a téli idény első diszes mulatsága, mely a jövő farsangi társas életnek ismerkedési-estélyét fogja képezni.

Athléta-bál. A m. atletikai klub választmánya már megindította a mozgalmat az idej athléta bál érdekében. A bálbizottság megalakítására a választmány Rohonczy Gedeon orsz. képviselőt és dr. Rácz Gézát kérte föl.

A jogászbál bizottsága már szétküldte a meghívó-jegyeket. A tánczrendek Marton Alajos diszműkereskedőnél készülnek. A bál valószínűleg még fölülmulja az eddigi híres jogászbálokat.

A körmagyart, e szép nemzeti tánczunkat elő kezdik szedni a sutból. A fővárosban tudvalevőleg csakis a rajztanárjelöltek bálján szokták tánczolni. Az idej farsangon a kolozsvári jogászbálon elevenitik föl és legujabban a sepsi-szent-györgyi ifjuság jár abban, hogy a körmagyar rendes táncz legyen a bálokban. Hisszük, hogy a szép példát az ország többi városaiban is követni fogják.

K Ö Z L E K E D É S.

A világ legmagasabb hidjának építését november utolsó napjaiban fejezték be Pennsylvánia északamerikai államban Kinzus mellett az Erie vasuti vonalon. A hid 2050 láb hosszú és legmagasabb pontján 301 lábnyira lebeg a föld fölött. Kizárólag vashól van építve.

A buda-ujszönyi vasut nagyban épül, félév múlva az egész vonal átadható lesz a közforgalomnak. Az első mozdony a napokban érkezett a tatali pályaházhoz, fellobogózva, «Éljen a haza» felirattal, körülbelöl 30 kocsival szállítván Uj-Szönyből. A buda-

ujszónyi vonal tényezője leendő ama világforgalmi közlekedésnek, mely a most megnyílt zimonyi vonal által Nyugot-Európát a Kelttel összeköti ha a szerb, bolgár és török vonalrészek is kellő időben kiépülnek.

A páris-lyoni vasut igazgatósága elhatározta, hogy kisebb állomásokon nőket alkalmaz főnökök gyanánt. — E hölgyek kötelesek egyenruhát viselni, még pedig a lehető legegyszerűbbet, sötét szövetből, a legcsekélyebb dísz nélkül. Ez a föltétel — állítólag — nagyon elriasztja a pályázókat.

Uj földalatti alagut Londonban. A legközelebbi egészségügyi kiállítás alkalmára Londonban új földalatti alagutat terveznek több vasúti állomás és az Albert-Hall közt. Az alagut akkora lesz, hogy szükség esetén vasúti vonat is mehessen benne.

A posta természetesen nem arra való, hogy az államnak direct hasznot hajtsa, hanem hogy a közlekedést elősegítse s ez uton nevezetesen az forgalmat és kereskedést eszközölje. Kormányunk ez irányban hatalmasan teljesíti feladatát. — A hivatalos lap egy napon nem kevesebb mint 17 új postahivatal felállításáról értesít, így Aradmegyében Alsó-Kamaráson, Bánkuton és Medgyes-Bodzáson, — Bars megyében Geletneken, Nagy-Szelcsényen és Nagy-Málason, — Fehérmegyében Vajtán, — Hontmegyében Teszén, — Somogy megyében Kapos-Mérőn és Szent-Benedeken, — Szepesmegyében Alsó-Lapson, — Tolnamegyében Pálfán és Mőzsön, — Zalamegyében Koppányban és Zólyom megyében Pojnikon. — Ha így haladunk, postai hálózatunk nemsokára a legműveltebb államok sorában foglal el helyet e részben is.

V E G Y E S E K.

Budavár visszavételének kétszázados évfordulója program-tervét a főváros képzőművészeti bizottsága már megállapította. Az ünnepély 1886-ban lesz. Deczember elsején a történelmi társulat ünnepi gyűlésével kezdődik, a hol alkalmi emlékbeszédeket tartanak. Másodikán ünnepi istentisztelet a Mátyás-templomban s Budavár kijelölendő pontján emléktábla leleplezése. Harmadikán a főváros ünnepélyes közgyűlése s azon Lotharingi Károly herceg és Petneházy arczképek vagy mellszobraik leleplezése, emlékbeszédekkel s a megíratandó monográfia és emlékérem bemutatásával. Az nap diszebed, aláírások után. Nyolczadikán a városligetben nép-ünnep s nagy díszmenet. Mindezeket kivül történelmi kiállítás augusztus közepétől október végeig.

Városaink fejlődése. Magyarországon a polgári elem még nincs teljesen kifejlődve. Különösen ha a művelt nyugat polgárságaihoz hasonlítjuk, jórészt messze elmarad a magyar polgárság, mindamelllett, bár hazánk most is első sorban agrikultur állam és az is lesz örökké, városaink a viszonyokhoz képest ötven év alatt, 1830-tól számítva, sok tekintetben nagyot haladtak, fejlődtek gyarapodtak. Budapest lakossága ötven év alatt megnégyszereződött. 1830-ban 96,679, — 1857-ben 187,891, — 1870-ben 270,685, — 1880-ban 360,551 lakosa volt; — jelenleg a főváros népessége 411,576 lélek. Utána Szeged következik, melynek 1830-ban 32,725 lakosa volt, — most pedig 80,321 van. Harmadik városunk Szabadka 1830-ban 32,984, — jelenleg 64,367 lakossal. Debreczen lassabban emelkedett; 1830-ban 48,840, — a legutóbbi számítás-kor pedig 51,122 volt a népesség. Hódmezővásárhely 1830-ban 29,507, — 1880-ban 50,966 lakost mutat föl. Pozsonynak 1830-ban 29,674, — 1880-ban 48,005 lakosa volt. Kecskemét lakossága 1880-ban 44,887 volt, Aradé 35,556 stb. Mind e számok természetesen eltörpülnek, ha külföldi városokhoz hasonlítjuk a mieinket. De városaink mindazonáltal szakadatlanul fejlődnek. Budapest, ha eddigi emelkedésével lépést tart, a következő ötven év alatt elérheti az egy millió lakosságot.

Kitüntetés. A király a közügyek terén és a hazai közgazdaság emelése körül szerzett kiváló érdemeik elismerésül, báró *Berg Gusztávnak*, a kaposvári főmérnökség igazgatójának a III. osztályu vaskorona-rendet, *Gyulassy Gyula* kaposvári uradalmi urbérlőnek pedig a koronás arany-éremkeresztet adományozta.

Személyi hírek. Metternich Rikárd herceg a napokban Bécsben időzött, honnan ismét visszavonult csehországi birtokára. — Forgách-Révay Sarolta grófnő családjával együtt a telet Velenczében fogja tölteni.

Rotterdamban decz. 12-én irtózatot orkán dühöngött, mely a város legszilárdabb épületeit is megrengette. A várost védő gátak átszakadtak s rövid idő alatt víz borította az egész várost. A kikötőben három hajó elsüllyedt és a legénységből négyen a vízbe fulltak. Az anyagi kár óriási.

Gibraltar szigete. Az angolok bevehetetlen sziklafélszke, Gibraltar közelébb szigetté változik. A brit kormány komolyan foglalkozik a tervvel, hogy a földszorost, mely a Gibraltar s a spanyol föld közt van, átmetssi és száz méternyi csatornát vezet rajta keresztül.

Fővárosi statisztika. Budapest lakossága a statisztikai hivatal legújabb havi füzeté szerint, már meghaladja a négyszázezer lelket. A 10,216 főnyi katonasággal együtt Budapestnek 411,576 lakosa van. Fővárosunk gyors fejlődése tehát folyton tart. Az év utolsó negyedében 345 lakás állott üresen. Igen sajtáságos körülmény, hogy a köztudomásu lakásszükség mellett százával vannak lakások, melyek nem találnak bérlőre.

Politikai hírek.

Hazánk. Politikai köreinket még mindig legélénkebben foglalkoztatja a keresztény-zsidó házassági törvényjavaslat sorsa. Néhány hóval ezelőtt Budapesten járt Vanutelli bécsi pápai nunczius és Simor bibornok primásnak is vendége volt Esztergomban. Sokan a pápai követnek akkori látogatását az egyház által a főrendiházban kifejtett akcióval hozzák kapcsolatba. Maga a törvényjavaslat sem politikai, sem társadalmi nagyobb jelentőséggel nem bír; de általános a hit, hogy a konfliktus által teremtett helyzetnek jelentékeny következményei lehetnek. Mennyiben alapos ez a föltevés, a közel jövő mutatja meg.

A horvát-tartománygyűlés újra megnyitott. Khuen Héderváry gróf erélyes és tapintatos magatartása a legjogosabb reményt nyújtja arra nézve, hogy Horvátországban a rendet egyhamar meg nem zavarják. A bán programja minket magyarokat is kielégíthet, mert a horvát tulzók álmodozásait önálló Horvátországról alaposan eloszlatja.

A megyei választások f. hó 17-én vették kezdetüket. F. hó 16-áig ötvenhat törvényhatóság jelölte ki az általános tisztujítás határnapját. A tudomásunkra jutott választási eredményekből közöljük a következőket: Deczember 17-én választottak: **Zalamegye:** alispán lett Svastits Benő, főjegyző Gózonny László. **Abauj-Tordamegye:** alispán Comáromy László, főjegyző Karsa Tamás. **Liptómege:** alispán Andaházy Géza, főjegyző Palugyay Gyula. **Csanádmegye:** alispán dr. Meskó Sándor, főjegyző Nagy Imre. **Nagyküüllő-megye:** alispán Szoboszlay Károly, főjegyző Somogyi István. **Komárommegye:** az eddigiek. **Torontálmegye:** alispán Tallian Béla, főjegyző Rónai Jenő. **Pozsonymegye:** alispán Schott József, főjegyző Klempa Bertalan. **Sopronmegye:** alispán Simon Ödön, főjegyző Hannibal József. **Aradmegye:** alispán Ormós Zsigmond, főjegyző Szathmáry Gyula. **Veszprém-megye:** alispán Véghelyi Dezső, főjegyző Kolozsvári József. Deczember 18-án választottak: **Nógrádmegye:** alispán Sczitovszky János, főjegyző Harnos Gábor. **Hevesmegye:** alispán Majzik Viktor. **Nyitrámegye:** alispán Szalovszky Gyula, főjegyző Schober Jenő. **Zólyommegye:** alispán Csipkay Károly, főjegyző Thuránszky József. **Somogymegye:** alispán Csépan Antal, főjegyző Maan Gyula. **Mosonymegye:** az eddigiek. **Vasmege:** alispán Reiszig Ede, főjegyző Károlyi Antal. Választási határnapokul kitűzettek: decz. 19-ike Árva, Brassó, Csongrád, Fogaras, Sáros, Szabolcs Szepes és Zemplénmegyékben; deczember 20-ika Alsó-Fehér, Bács-Bodrog, Bars, Fejér, Gömör és Kishont Háromszék, Kolozs, Krassó-Szörény, Marmaros, Pest-Pilis-Solt és Kis-Kun, Temes és Ung megyékben; deczember 21-ike Baranya, Besztercze-Naszód, Maros-Tordamegyékben; decz. 27-ike Bereg, Bihar, Csik, Győr és Turóc-megyékben; decz. 28-ika, Hajdu, Hunyad, Szatmár, Szolnok-Doboka, Tolna, Trencsén és Udvarhely megyékben.

Felelős szerkesztő és kiadótulajdonos: GRÓF KREITH BÉLA.

„HAZÁNK“

TÖRTÉNELMI KÖZLÖNY.

Magyarország ujabbkori történelmének kedvelői és művelői régóta érzik oly szakközlöny hiányát, mely hazánk történetének a szatmári békekötés által előidézett külsőleg csendes, benn nagy események magvát érlelő időktől a múlt és jelen század alkotmányos küzdelmeit betetőző 1867. évig, vagyis alkotmányunk helyreállításáig terjedő korszak hiteles adatainak tárházát képezné.

E hiányt kívánja a «**Hazánk**» kiadója pótolni, s a történetírásnak vél szolgálatot tenni, midőn arra vállalkozik, hogy a «Magyar Történelmi Társulat» működésének fonalát, mely programmszerűleg 1711-ig terjed, a legújabb időig nyújtja ki.

Nézetünk szerint nem jogosult az a vélemény, hogy az új idők eseményei és férfiai a történetírás figyelmének és már mostani közléseknek nem lehetnek tárgyai, azért, mert elfogulatlan ítélet alkotása róluk alig gondolható. Addig várni, míg sok adat elvész, az élők tudását és emlékezését feledés borítja, s míg nem lesz, a ki az elrejtett rossz leleplezésére, az elnyomott igazság védelmére saját tapasztalata alapján szót emeljen, annyit tenne, mint a nemzetet lefolyt élete felől homályban hagyni, s a történetírást képtelenné tenni azon hivatása teljesítésére, hogy a jog győzelmének igaz leírásával a nemzeti önértéket emelje, s az emberiségben az erkölcsi rend uralmának tudatát megszilárdítsa.

Munkásságunk tehát arra lesz irányozva, hogy a magyar társadalom, politikai élet és közszellem átalakulására és nemesbülésére, az újra alakult magyar állam és intézményei megszilárdulására elhatározó befolyást gyakorolt férfiak élete és működése alaposan megírassék, a reformok akadályai felvilágosíttassanak, s így a jövő történetírójának mennél több kidolgozott történetrész álljon rendelkezésére.

Ebből folyólag a «**Hazánk**» kettős czélt tűzött ki magának: egyfelől azt, hogy a magyar hadi, politikai és polgári élet ujabbkori történelmi adatait az elkallódástól megóvja; másfelől, hogy a tudományos intézeteinknél és egyeseknél lévő anyagkészlet feldolgozására, s a vevők egyéni tudása és tapasztalatai megörökítésére alkalmul és közvetítő közegül szolgáljon.

Ezen vezérelvekhez képest igyekezni fog a «**Hazánk**» szerkesztősége, hogy lehetőleg oly közleményeknek adjon helyet, melyek íróit a tárgy megválasztásában a történelmi kritika, s a tudomány magasabb érdeke, a tények és események megítélésében önmérséklet és igazságérzet, az előadásban pedig higgadt komolyság vezérli. Mindazáltal tág tért enged a szerzők nézetei, s véleményei szabad nyilatkozásának. Pártállást kerülve s a tények valóságos lefolyásának kiderítését tűzve ki egyik feladatául, a legellentétebb érveléseknek is hajlandó tért nyitni, ha ez érveléseket nem személyes hajlam vezeti, vagy elenszenv túlságokra nem ragadja.

Az adatok gyűjtésére nagy súlyt fektet a «**Hazánk**». A ki az utóbbi másfél század hadi, politikai, művészeti és közművelődési életére, illetőleg az abban szereplő egyénekre vonatkozó vagy tőlük származó naplók, levelek, vagy egyéb iratok s életrajzi adatok, pasquillok, kiáltványok stb. birtokában van; — a ki a folyó század, s főleg 1848/49-ki alkotmányos küzdelmeinket illető kéziratot, naplót, jegyzőkönyvet vagy annak töredékét, a nemzetőrség, honvéd zászlóaljok, huszárezredek és tüzérség alakulását, erejét, létszámát és harczeit, a hadtestek működését, napi parancsokat, és hadi jelentéseket, csaták leírását, hőstetteikkel kitűnők tényeit magában foglaló

eredeti iratokat bir, a miknek a történetíró hasznát veheti, a melyek a mai és jövő nemzedékek amaz időkről, nagy embereiről és általuk előidézett események valódi indokairól felvilágosítani képesek: — ne engedje elpusztulni vagy méltatlan kezekre jutni, hanem küldje be e folyóirat szerkesztőjéhez közlés végett, s adja át a történetirodalomnak a nemzet okulására.

Az itt körvonalzott tér művelését tűzi ki feladatául a «**Hazánk**». Írói és gyámolítói azok lesznek, kik czélját és elveit helyeselve, a magyar történetírás ügyét a fentebb jelzett irányban és határok közt szolgálni hajlandók. Ezekhez vannak intézve e sorok, egy komoly ügy barátaié ügybarátaikhoz — a történelem és hazaszeretet nevében.

A «**Hazánk**» 1884. elejétől kezdve öt éves havi füzetekben jelenik meg (juli és augusztus kivételével), időnként arckép vagy egyéb történelmi becsű rajzmellékletével.

Előfizetési ára: egész évre 6 frt, félévre 3 frt.

Az előfizetési összegek **Aigner Lajos** könyvkereskedéséhez (Budapest, Váci-utca 1.) intézendők.

Az 1-ső füzet tartalma:

A forradalom, vázlat, **Pulszky** Ferencztől; Erdélyi ifjak iskoláztatása, **Szilágyi** Sándortól; Forray András esete, adat a Hora-lázadás történetéhez, **Márki** Sándortól; A 64-dik honvédszászlóalj, **Rényi** Rezsőtől; A szonoki csata, **Gelich** Rikhárdtól (képpel); Gróf Desseffwy Aurel külföldi utazásáról, **Ferenczy** Józseftől, Mészáros Lázár a menekülésben, **Szokoly** Viktor, szerkesztőtársától. stb. stb.

„IDÉZETEK TÁRA.“

A havi füzetek kiadóhivatalában Budapest II. Donáti-utca 3, megjelent **Dvorzsák János** «**Idézetek Tára**» 38 iv 8-adrét 600 lap, közel 1000 szerzőtől, több mint 4150 idézet. Ára 4 frt, diszkötésben 5 frt.

Szemelvények a hazai és külföldi, a modern és klasszikai, és egyházi és világirodalomból, *gyöngyök* jelesebb írók műveiből, *vallás-erkölcsi vezéreszmék* kitűnő férfiak irataiból, *közmondások* a magyar népeletről, *kalászkok* a szépirodalom mezejéről, képezik a mű fogalatát.

A tárgyak betűrendben következnek egymásra, a meghatározás első sorban a hazai, azután a külföldi írók, majd ismét a római és görög klasszikusok, egyházi szerzők, szent atyák, végre a vallásos főkönyvekből (szent írás, talmud, alkorán) vannak közölve az oda vonatkozó idézetek.

A munkában idézett írók: Abonyi, Ábrányi, Addison, Adutus, Aelignus, Aeschilos, Aesop, Agamemnon, Agnes, Ágoston, Áldor, Alexandriai Kelemen, Alfons, Algarotti, Alvinci, Amade, Ambrus, Ansaldus, Anselm, Antigonus, Antiochiai Teophil, Antonin, Ányos, Apollodorus, Appius, Aquinói Tamás, Aragoniai Alfons, Arany, Aranyajku Péter, Aranyszáju János, Arcadius, Architas, Aristides, Aristophanes, Aristoteles, Arnolthus, Assisi Ferencz, Aszalay, Athanáz, Aufenberg, Augusztus, Ausonius, Avancinus, Bacsányi, Bader, Bajza, Balásfi, Balassa, Baldamus, Balmes, Balsec, Baresay, Bardanes, Báróczy, Basiliscus, Baccaria, Beda, Bellegarde, Beniczky, Bentham, Benzel Sternau, Berachot, Bermüller, Bernardin, Bernát, Berthold, Berzsenyi, Bessenyei stb. minden betűből sok száz írói név. Vachot, Vadnai, Vajda, Valerian, Valerius, Vas Gereben, Vauvenargues, Vazul, Vécsey, Vellejus, Venedey, Verbóczy, Verseggy, Verulami Baco, Vidor, Vilmos, Vincze, Virág, Vitkovics, Vogl, Voltaire, Vörösmarty, Walter, Walter Raleigh, Walter Scott, Walters W. Frank, Wagner,

Waldfogl, Wansiedel, Wappler, Washington, Weber, Weiser, Weisz, Werenfels, Wernicke, Westenrieder, Wieland, Wilmsen, Wimmer, Wisemann, Witschel, Wlassek, Wulff, Xenophon, Young, Zádor, Zádori, Zajzon, Zalka, Zánkay, Zedlitz, Zeno, Zollikofer, Zrinyi, Zsokke.

A munka tárgymutatója: Ábrándozás, Adó, Adomány, Adósság, Aggály, Aggastyán, Áhitat, Ajak, Ajándék, Ajánlás, Ájtatosság, Akadály, Akarat, Alak, Alamizsna, Alap, Álarcz, Alattvaló, Alávalóság, Alázatosság, Álbölcsekedés, Áldás, Áldozat, Alkalmatlanság, Alkalmazás, Alkalom, Alkotmány, Alkotó, Alku, Állam, Állandóság, Állapot, Állás, Állat, Állhatatosság, Állítás, Álnokság, Álom, Amor, Apolló, Arcz, Arczátlanóság, Árnyék, Ártatlanság, Áru, Áruló, Árva, Áskálódás, Asszony, Atheismus, Átok, Atya, Atyafi, Baj, Báj, Baleset, Balsors, Bálvány, Bámulat, Bánásmód, Bánat, Bántalom, Barátság, Barbárság, Bátorság, Bebizonyítás, Becs, Becstelenség, Becsület, Becsvágy, Befolyás, Béke, Békétlenség, Békétülés, Békó, Belátás, Belegyezés, Bensőség, Benyomás, Bér, Béres, Beszámítás, Beszéd, Betegség, Bevezetés, Biblia, Biró, Birodalom, Birtok, stb. minden betűből sok száz fogalom.

E munkát, mely 15 évi gyűjtés eredménye, először havi füzetekben adtuk, több oldalról érkezett azon megkeresésre, hogy e maradandó becsü mű ne könnyen elhanyagódó füzetekben, hanem kötetekben jelenjen meg, az első hat füzetet egy kötetben kiadtuk, mivel pedig ezen kiadást még a füzetek megjelenése alatt háromszor kellett utánkészíttetni s az utolsó példány is elfogyott, immár az egész folyamot egy könyvben is kiadtuk.

Katolikus részről *mindkét bíboros főpapunkkal és számos püspökkel* élükön, kik főpásztori körleveleikben is kegyesek voltak a vállalatról megemlékezni — a tudós klérus kiválóbb díszei, a keleti egyház, Nagy-Szeben nagytudományu érseke, az ágostai és református egyházak jeles Főpapjainak élén, legkitünőbb tagjai s egyéb magas állásu férfiak, a lelkipásztori karnak több mint ezer tagja, a tanítói kar, a közép és felsőbb iskolák és egyetemek tanárai, nemkülönben a tudós akadémia tagjai, kik között különös hálával tartozunk Kerékgyártó Ő Nagyságának, ki gyűjteményét bocsátá rendelkezésünkre, sorakoztak előfizetőink közé, majd ismét a magas kormány legfőbb hivatalnokai, a főrendiház és országgyűlés tagjai, alispánok, ügyvédek, községi és körjegyzők, postatisztek, gyógyszerészek, kereskedők, sőt egyszerű földművelők örvendeztettek meg megrendeléseikkel.

Főcélunk volt egy egyetemesen használható munkát írni, hogy ezen célunkat elértük, mutatja azon körülmény, hogy azt *minden felekezeti főpásztor a papjainak ajánlotta*. Számos nagybecsü és nagy lelkiörömről szóló kézirat fekszik előttünk; maga a *karlovici Pátriárka* hálás köszönetének adott kifejezést, hogy e munkának birtokába jutott, a rozsnyói ágostai superintendens is értesít, hogy a munkát paptársainak ajánlotta a dunántuli helv. hitv. Püspöktől pedig következő sorokat vettük:

«Nagy, széleskörű olvasottságáról tanuskodnak e füzetek s az idézetekből kétségtelenül meggyőződünk a felől, hogy az olvasott művekben levő eszmegyöngyöket, a gondolkozó fők irodalmi műveinek értékes virágait ügyesen, választékosan fűzi szép csoportokba.

«Nagybecsü az Idézetek Tára mindenkire, de főleg lelkészekre nézve, kik szónoklatok készítésénél kincseshányát találnak abban, nem kiaknázandó, hanem kiaknázott kincsekkel. Óhajtható e füzetek elterjedése.

«Hogy elterjedjen, ismertető előfizetési fölhívás volna kibocsátandó, melyet egyházkerületem nagytiszteletű eszperes uraihoz is jó lesz megküldeni. Ide írom neveiket stb.

«Kitünő tisztelettel s áldáskívánással vagyok Rév-Komárom, 1883. márczius 4. Főtisztelendőségednek kész szolgálja Pap Gábor, ev. reform. püspök.

«A m. és erdélyországi Izraeliták országos Irodájának Elnöksége is megtisztelt következő soraival:

«8454—1883. Szívesen ragadom meg az alkalmat arra nézve, hogy főtisztelendőségednek azon sikerhez, melyet fáradságos tanulmányai és kutatásainak gyümölcsét képező műve aratott, őszintén gratuláljak. E nagybecsü munkának rabbik és zsidótanítók különösebben hasznát vehetik és én részemről őszintén óhajtom, hogy a különböző nemzetek és felekezetek jeles műveiből kiaknázott kincsek gyűjteménye, minél inkább elterjedve, a tiszta és nemes gondolkodást hathatósan előmozdítsa. Ki egyébiránt kiváló tisztelettel vagyok. Budapest, 1883. szept. Az elnökség nevében *Simon.*»

A Jelkipásztorkodás terén működőktől szebbnél-szebb nyilatkozatokat vettünk, így a többi között *Dr. Sterba János* lakócsai plébános így ír (1883. nov. 4):

«Ez ugyszólván az egyetlen mű, melyet elfáradás nélkül kényelmesen tudok olvasni és élvezni, — ott kezdem, a hol akarom, és akkor hagyom el, mikor akarom és mindenütt lelki eledelt találok, ha mindjárt egyet hatszor olvasok. Áldott szorgalom, mely ezt az éléskamrát oly egészséges izléssel összehordta.»

Horváth József bulcsi plébános így zárja sorait:

«Isten jutalmazza meg derék és kitartó munkásságát: bárha legbecsesebb műve minden pap birtokában volna.»

Hogy végre mint családi olvasmányt nevezetesen *hölgyeink* is szívesen forgatják, meggyőződünk a következő sorokból:

«*Esztergom*, 1883. 15./VII.

Nagybecsü művének, az «Idézetek Tára»-nak hetedik füzetét is volt szerencsém venni, *élvezettel olvasom* és örvendek, hogy *leányaimnak* is jó olvasmányt nyújthatok e könyvekben. *Wimmer Ferencz*, borászati igazgató.»

Szabadjon végre a sajtónak egy-két nyilatkozatát is idéznünk:

Magyar Állam 1883. márcz. 13. «Azon elismerő nyilatkozatok mellett, melyeket a lapok már az első füzet megjelenésekor hoztak a vállalatról, úgy hiszem, csak ismétlésekbe kellene bocsátkoznunk, ha a füzeteknek akár belbecsét, akár praktikus voltát ecsetelni akarnók. Azért csak ajánlani tudjuk a művelt közönség megérdemelt pártfogásába P. J.»

Népnevelő 1883. ápril 30. «Az iskolában különösen tesz jó szolgálatot az efféle gyűjtemény, akár a tanár, akár a tanítvány kezében. Az írásbeli dolgozatoknál plane igen jó hasznát veheti az író. Melegen ajánljuk mindenkinek.»

Magyar Korona 1883. jun. 14. Meggyőződünk, hogy a vasszorgalmu szerkesztő hosszú éveken át nemcsak gyűjtötte a legcorrectebb szellemben a szebbnél szebb gondolatokat úgy a külföldi mint a hazai, az egyházi és világi, a modern és classica irodalom mezején, hanem az összegyűjtött értékes anyagot kifogástalan rendszerbe is öntötte. Bátran elmondjuk, hogy az «Idézetek Tára» a legraktikusabb dogmatika és morális egyszersmind. A lelkész hasznát veszi, mert az általa hirdetendő igazságok legtöbbszörre fog találni szebbnél szebb reflexiókat, melyek a szentírásból, a szent atyák s a józanul gondolkodó világi írók műveiből meritvék. A laikus változatos alakban megtalálja azon komoly alapigazságokat, melyek az embert komoly gondolkodásra bírják; pedig a magabaszállás az első lépés a természetfölötti régiók felé.»

Ezek után szabadjon remélnünk a nagy olvasóközönség megrendeléseit. *A Havi Füzetek kiadóhivatala.*

Budapest, II., Donáti-utca 3.